

Aluehallintovirasto

Itä-Suomi
Peruspalvelut, oikeusturva ja luvat
-vastuualue

1 (43)

**ITÄ-SUOMEN ALUEHALLINTOVIKASTON
ELÄINTEN TERVEYDEN- JA HYVINVOINNIN SEKÄ KUNTIEN JÄRJES-
TÄMIEN ELÄINLÄÄKÄRIPALVELUJEN VALVONTASUUNNITELMA**

VUOSILLE 2011 – 2014

Päivitys vuodelle 2012 (30.1.2012)

Sisällysluettelo

1. JOHDANTO

- 1.1 Valvontasuunnitelmat ja lainsäädännöllinen tausta
- 1.2 Valvontaorganisaatio
- 1.3 Itä-Suomen aluehallintoviraston organisaatio

2. TOIMINTAYMPÄRISTÖ

- 2.1 Toimintaympäristö ja sen muutokset
- 2.2 Itä-Suomen aluehallintoviraston toimintaympäristö
 - 2.2.1 Eläinlääkäripalvelujen saatavuus ja laatu
 - 2.2.2 Eläinlääkintähuoltolain mukainen eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvonta

3. ALUEELLISET SUUNNITELMAT JA KUNTIEN SUUNNITELMAT

4. VOIMAVARAT

- 4.1 Henkilöresurssit, vastuualueet ja työnjako
- 4.2 Henkilökunnan pätevyyden ja osaamisen varmistaminen
 - 4.2.1 Koulutustarpeen selvittäminen ja koulutuksen hankkiminen
- 4.3 Yksityinen palvelutarjonta

5. TIETOJÄRJESTELMÄT

6. YHTEISTYÖ JA VIESTINTÄ

- 6.1 Viranomaisen välinen yhteistyö ja tiedotus
- 6.2 Muu yhteistyö
- 6.3 Varautuminen erityistilanteisiin
- 6.4 Viestintä
 - 6.4.1 Erityistilanneviestintä

7. MAKSUT

8. VALVONNAN TOIMEENPANO

- 8.1 Yleistä valvonnasta
- 8.2 Hankkeet
- 8.3 Eläinten terveyden valvonta
 - 8.3.1 Eläntautivalmius
 - 8.3.2 Varautumiskoulutus
 - 8.3.3 Eläntautiepäilyt ja -tapaukset
 - Vastustettavat eläintaudit
 - 8.3.4 Zoonoosien valvonta

- 8.3.5 Terveysvalvontaohjelmat
- 8.3.6 Vesiviljelylaitosten terveystarkastus
- 8.3.7 Kyyhkyslakat
- 8.3.8 Muu tautiseuranta
- 8.3.9 Eläinten keinollinen lisääntyminen
- 8.3.10 Eläimistä saatavat sivutuotteet
 - Käsitteilylaitosten hyväksyntä ja valvonta
 - Hautaamisen valvonta
 - Käsittelemättömiä sivutuotteita käyttävien toimijoiden valvonta (haaskat)
- 8.3.11 Eläinten merkitseminen ja rekisteröinti sekä valvonnan toimeenpano (ID -valvonta)
- 8.3.12 Elävien eläinten ja eläimistä saatavien muiden tuotteiden kuin elintarvikkeiden tuonti ja vienti
 - Tuonti EU:n ulkopuolisista maista
 - Vienti EU:n ulkopuolisiin maihin
 - Sisämarkkinakauppa
- 8.3.13 Varallaolo helposti leviävien eläintautien varalta

8.4 Eläinten hyvinvoinnin valvonta

- 8.4.1 Epäilyyn perustuva eläinsuojelutarkastus
- 8.4.2 Kriittisten eläinsuojelutehtävien siirto kunnasta aluehallintovirastoon
- 8.4.3 Tiloilla tehtävät EU –eläinsuojelutarkastukset
- 8.4.4 Luvan ja ilmoituksenvaraiseen toimintaan ilman epäilyä kohdistuva tarkastus
 - Eläinsuojeluvalvojat
- 8.4.5 Eläinkuljetukset
- 8.4.6 Teurastus
- 8.4.7 Koe-eläintoiminnan valvonta
- 8.4.8 Luvat ja ilmoitukset
 - Lupa pysyvään eläinnäyttelyyn, sirkukseen tai eläintarhaan
 - Kuljettajalupa
 - Pätevyystodistukset
 - Koe-eläintoiminta- ja eläinkoelupa
 - Ilmoituksenvarainen toiminta

8.5 Eläinten lääkitsemisen valvonta

- 8.5.1 Eläinlääkäreiden lääkkeiden käytön, luovutuksen ja määräämisen sekä lääkekirjanpidon valvonta
 - Lääkekirjanpidon valvonta
 - Lääkkeiden ja lääkerahojen määräämisen valvonta
 - Lääkkeiden luovutuksen valvonta eläinterveydenhuollossa
- 8.5.2 Tuotantotilojen lääkekirjanpidon valvonta
 - Positiivinen maidon antibioottitilöydös

8.6 Tukivalvonta (täydentävien ehtojen valvonta)

9. OHJAUS

9.1 Kuntien valvontasuunnitelmien arviointi ja toteutumisen valvonta

-
- 9.1.1 Suunnitelmien kattavuuden arviointi
 - 9.1.2 Suunnitelmien toteutumisen valvonta
 - 9.1.3 Kuntien erityistilanteisiin varautumisen varmistaminen
 - 9.2 Koulutus- ja työnohjauspäivät
 - 9.3 Peruspalvelujen arviointi
 - 9.4 Muut ohjaustehtävät
 - 9.4.1 Yhteistoiminta-alueain mukainen kunnallisten valvontayksiköiden arviointi
 - 9.4.2 Kunnille valtion valvontatehtävistä maksettavien korvausten maksatuksen ohjaus ja valvonta
 - 9.4.3 Lausunnot
 - 9.4.4 Sidosryhmien koulutus ja ohjaus

10. LAATU

- 10.1 Auditointi
 - 10.1.1 Kunnan suorittaman valvonnan auditointi
- 10.2 Kantelut
- 10.3 AVI:n laatu politiikan mukainen työ
- 10.4 Toiminnan jatkuva kehittäminen
 - 10.4.1 EU -missiot

11. SEURANTA JA RAPORTOINTI

- 11.1 Annettujen määräysten noudattamisen valvonta
- 11.2 Kunnallisten valvontayksiköiden raporttien kokoaminen ja analysointi
- 11.3 Raportointi omasta toiminnasta
 - 11.3.1 VASU -raportointi
 - 11.3.2 Aluehallintoviraston raportointi ja tilastot Eviralle
 - 11.3.3 Tilinpäätösraportointi

LIITE 1. ELÄINTEN TERVEYDEN JA HYVINVOINNIN VALVONTAHANKKEET

- 1. Yhteiset kaikkia aluehallintovirastoja koskevat hankkeet
 - 1.1 Viljeltävien kalojen hyvinvointi
 - 1.2 Eläintunnistejärjestelmälain edellyttämän haaskapaikkojen rekisteröinnin käyttöönoton toteutumisen varmistus ja valvonnan tehostaminen hyödyntäen rekisteristä saatavia raportteja
 - 1.3 Luonnonravintolammikkoviljelyn ja rapulaitosten ensimmäiset tarkastukset eläintautien näkökulmasta
- 2. Hankkeet, joihin Itä-Suomen aluehallintovirasto voi osallistua tarpeidensa mukaisesti
 - 2.1 Eläinlääkäreiden lääkkeiden käytön, luovuttamisen ja määräämisen sekä lääkekirjanpidon ja potilaskortiston tarkastukset

2.2 Tuotantotilojen lääkekirjanpidon tarkastukset.

1. JOHDANTO

Itä-Suomen aluehallintoviraston eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvontasuunnitelman tarkoituksena on tehokas, tasapuolinen ja riskiperusteinen valvonta sekä asiakaslähtöinen neuvonta ja ohjaus.

1.1 Lainsäädännöllinen tausta

Eläinlääkintähuoltolain soveltamisalaan kuuluvasta valvonnasta säädetään eläintautilaissa (55/1980), helposti leviävien eläintautien vastustamisesta annetussa laissa (488/1960), eläin-suojelulaissa (247/1996), eläinten kuljetuksesta annetussa laissa (1429/2006), eläinten lääkitsemisestä annetussa laissa (617/1997) ja tilatukijärjestelmän täytäntöönpanosta annetussa laissa (557/2005).

Elintarviketurvallisuusvirasto Eviran laatiman valtakunnallisen ohjelman eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvonnasta sekä kuntien järjestämistä eläinlääkäripalveluista (EHO 2011 - 2014, päivitys vuodelle 2012, Eviran ohje 15903/3) tavoitteena on tehostaa ja yhdenmukaistaa Eviran ohjaamaa valvontaviranomaisten toimintaa. Ohjelma sisältää lisäksi eläinlääkäripalveluiden saatavuutta ja laatua koskevat yleiset tavoitteet sekä valvontaan kuuluvat tarkastukset, näytteenotot ja muut toimenpiteet. EHO on osa ympäristöterveydenhuollon yhteistä valtakunnallista valvontaohjelmaa (Ymppiohjelma) ja (EY) N:o 882/2004 valvonta-asetuksen mukaista elintarviketieteen monivuotista kansallista valvontasuunnitelmaa (VASU). Ymppiohjelmassa ovat mukana toimialakohtaiset valvontaohjelmat, joista säädetään kansanterveyslaissa (66/1972) määritellyissä ympäristöterveydenhuollon laeissa: terveydensuojelulaissa (763/1994), elintarvikelaissa (23/2006), laissa kulutustavaroiden ja kuluttajapalvelusten turvallisuudesta (75/2004), kemikaalilaissa (744/1989), tupakkalaissa (693/1976) sekä eläinlääkintähuoltolaissa (765/2009). Toimialakohtaisilla valvontaohjelmilla ohjataan viranomaisia laatimaan valvontasuunnitelmia, joissa tavoitteena on huomioida hallitusohjelman sekä ministeriöiden ja keskusvirastojen asettamat ympäristöterveydenhuoltoon koskevat linjaukset, strategiset tavoitteet ja valvonnan toimeenpanon tärkeysjärjestykset.

Alueellinen eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvontasuunnitelma on osa Elintarviketurvallisuusvirasto Eviran ja Itä-Suomen aluehallintoviraston välistä tulossopimusta. Alueellisessa valvontasuunnitelmassa on otettu huomioon valtakunnallinen ohjelma EHO 2011 – 2014, päivitys vuodelle 2012. Suunnitelma arvioidaan ja tarkistetaan vuosittain. Itä-Suomen aluehallintoviraston eläinten terveyden ja hyvinvoinnin sekä kuntien järjestämien eläinlääkäripalvelujen valvontasuunnitelman päivitys vuodelle 2012 on tehty 30.1.2012.

1.2 Valvontaorganisaatio

Maa- ja metsätalousministeriö ohjaa ja valvoo ylimpänä viranomaisena eläinten terveyttä ja hyvinvointia sekä kunnallista eläinlääkintähuoltoon koskevien säännösten toimeenpanoa ja noudattamista.

Elintarviketurvallisuusvirasto Evira ohjaa ja valvoo keskushallinnon viranomaisena lainsäädännön toimeenpanoa ja noudattamista.

Aluehallintovirasto huolehtii lainsäädännön täytäntöönpanosta ja noudattamisen valvonnasta alueellaan. Aluehallintovirasto suorittaa myös itse eläinlääkintähuoltoon liittyvää valvontaa ku-

ten EU-eläinsuojelutarkastuksia, täydentävien ehtojen valvontaa, lääkitsemislainsäädännön valvontaa ja omaehtoisesti tai kunnan valvontaviranomaisen pyynnöstä kriittisiä eläinsuojelutehtäviä.

Aluehallintovirasto vastaa alueen eläintautivalmiudesta ja osallistuu tautitilanteiden hoitoon vakavissa eläintautitilanteissa apunaan erityiskoulutuksen saaneet valmiuseläinlääkärit.

1.3 Itä-Suomen aluehallintoviraston organisaatio

Aluehallintovirastot edistävät alueellista yhdenvertaisuutta hoitamalla lainsäädännön toimeenpano-, ohjaus- ja valvontatehtäviä toimialueillaan.

Aluehallintovirastojen tehtäviä ovat mm:

- sosiaali- ja terveydenhuolto, ympäristöterveydenhuolto sekä ympäristönsuojelu- ja vesilainsäädännön alaan kuuluvat lupa- ja muut hakemusasiat
- oikeusturvan edistäminen ja toteuttaminen ja peruspalvelujen alueellisen saatavuuden arviointi.

Itä-Suomen aluehallintovirasto on jakautunut viiteen vastuualueeseen:

- Peruspalvelut-, oikeusturva- ja luvat
- Työsuojelu
- Pelastustoimi ja varautuminen
- Poliisitoimi
- Ympäristöluvut

Eläinlääkintähuolto kuuluu peruspalvelut-, oikeusturva- ja luvat vastuualueeseen (POL) ja sen sisällä peruspalvelut -yksikköön.

Itä-Suomen aluehallintoviraston päätoimipaikka on Mikkelissä ja muut toimipaikat Kuopiossa ja Joensuussa. Itä-Suomen aluehallintoviraston toimialueeseen kuuluvat Etelä-Savon, Pohjois-Savon ja Pohjois-Karjalan maakunnat.

2. TOIMINTAYMPÄRISTÖ

2.1 Toimintaympäristö ja sen muutokset

2.1.1 Ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alue

Kunnat ylläpitävät ympäristöterveydenhuollon tehtäviä varten yksin tai yhdessä muiden kuntien kanssa kunnallisia ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueita, joilla ne toteuttavat itsenäisesti valvontaohjelmien mukaisia valvontasuunnitelmia. Kesäkuussa 2009 voimaan astuneen ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alue lain (410/2009) lopullisen toimeenpanon myötä yhteistoiminta-alueiden määrän odotetaan laskevan vuoteen 2013 mennessä 75 yksikköön, joissa työskentelee saman johdon alaisuudessa vähintään 10 henkilöä. Resurssien koostuminen riittävän suuriin valvontayksiköihin mahdollistaa näin muun muassa henkilöstön erikoistumisen ja varmistaa osaltaan jäävittömyyden valvontatehtävissä. Lisäksi eläinlääkintähuoltolaki edellyttää kuntien järjestävän eläinlääkäripäivystyksen yhden tai useamman seutu- tai maakunnan kokoisella alueella, jolla tulisi olla eriytetty pieneläinpäivystys ja keskitetty yhteydenotto palvelu.

Eläinlääkintähuoltolain uudistuttua marraskuussa 2009 on valtio ryhtynyt ostamaan kunnilta eläinten terveyteen ja hyvinvointiin liittyvää viranomaisvalvontaa. Tavoitteena on selkeämmin erottaa viranomaisvalvontaa eläinlääkäripalveluista ja lain toimeenpanoa koskevassa ohjauksessa onkin voimakkaasti painotettu uusien päätoimisen valvontaeläinlääkärin virkojen perustamista kuntiin. Tarkoitusta varten on valtiolta saatavissa "korvamerkittyä" rahaa ja järjestely on lakitasolla säädetty pysyväksi.

Ympäristöterveydenhuollon seudullistaminen, kunta- ja palvelurakennemuutoksen eteneminen ja uusi eläinlääkintähuoltolaki vaikuttavat ympäristöterveydenhuollon järjestelyihin ja eläinlääkintähuollon palvelujen tarjontaan. Seudullinen yhteistyö ei kuitenkaan poista kunnissa mm. terveydenhuollon ja eläinten hyvinvoinnin valvonnan lisäresurssien tarvetta. Lisäksi eläintautilain ja eläinsuojelulain kokonaisuudistukset tulevat lähivuosina muokkaamaan valvonnan toimintaympäristöä. Eläinlääkäripalveluihin vaikuttavat myös tulossa olevat eläinlääkkeiden käyttöä ja luovuttamista koskevien säädösten uudistukset.

2.2 Itä-Suomen aluehallintoviraston toimintaympäristö

Aluehallintovirastojen strategia-asiakirjan mukaisesti aluehallintovirastot varmistavat paikallisten eläinlääkintäpalveluiden saatavuuden sekä valvovat niiden toteutumista lainsäädännön vaatimusten mukaan. Eläinlääkäripalvelujen tarpeeseen vaikuttavat tuotantoeläintilojen määrän edelleen jatkuva väheneminen ja tuotantoeläinten keskittyminen yhä suurempiin yksiköihin. Tuotantoeläinten ennaltaehkäisevän terveydenhuollon merkitys kasvaa ja kehitys asettaa haasteita myös eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvonnalle. Itä-Suomen alue rajoittuu idässä Venäjään mikä osaltaan vaikuttaa lisäävästi zoonoosien kuten rabioksen ja helposti leviävien eläintautien kuten sikaruton valvontatarpeeseen.

Itä-Suomen aluehallintoviraston pinta-ala on 60 719 km² ja väkiluku on n. 568 500. Väestötiheys on n. 11,7 henkilöä/km². Itä-Suomen alueella valtaosa karjatalouksista on nautatiloja (n. 4500) ja niistä suurin osa on lypsykarjatalouksia. Eniten tiloja on Pohjois-Savossa Kiuruvedellä, lähes 300 tilaa. Lypsykarjatalouksien ja nautojen määrä (225 563) on Itä-Suomessa pysynyt useana vuonna lähes ennallaan, mutta tuotetun maidon määrä tilaa kohden on noussut. Lihakarjatalouksien eläinmäärät ovat sen sijaan kasvaneet.

Sikaloiden ja sikojen määrät Itä-Suomessa ovat myös pysyneet lähes samana ja yksiköt vaihtelevat muutaman kymmenen eläimen sikalasta yli 3000 sian sikalaan. Sikatalouksia on Itä-Suomessa yhteensä 176 ja sikojen määrä n. 79100.

Lammas- ja vuohitalouksia Itä-Suomessa on n. 380 kpl joissa eläimiä yhteensä 15357. Siipikarjatalouksia n. 215 kpl joissa lintuja yhteensä 109578 kpl. Etelä-Savossa, jossa on eniten siipikarjatalouksia, on lihakalkkunatuotannon loputtua siirrytty kananmunatuotantoon. Pohjois-Karjalan riista -projektin myötä sinne on syntynyt useita uusia tarhatun riistan pitopaikkoja. Vesiviljely-yrityksiä on 94 kpl ja ne ovat keskittyneet Etelä-Savoon. Alueella on lisäksi hevostaloja 273 kpl ja kuusi turkistarhaa.

2.2.1 Eläinlääkäripalvelujen saatavuus ja laatu

Eläinlääkintähuoltolain 10 §:n mukaan kunnan on laadittava suunnitelma järjestämistään eläinlääkäripalveluiden saatavuudesta, laadusta ja resursseista. Aluehallintovirasto ohjaa kunnallisen valvontasuunnitelman laatimista ja pyytää tarvittaessa kunnalta/yhteistoiminta-alueelta li-

säselvitystä eläinlääkintähuollon valvontatehtävien, riittävien resurssien, päivistyksen ja tarvittavien sijaisten järjestämisestä.

Aluehallintoviraston alueella on 1.1.2012 alkaen 52 kuntaa ja 11 valvontayksikköä, joissa on yhteensä 83 kunnaneläinlääkärin virkaa. Varsinaista eläinlääkäriapua antaa 75 kunnaneläinlääkäriä, joista 22 toimii Etelä-Savossa, 18 Pohjois-Karjalassa ja 35 Pohjois-Savossa. Aluehallintoviraston mielestä praktikkovirkoja on nykytilanteen vallitessa riittävästi, mutta sijaisista ja virkaan hakevista eläinlääkäreistä on ajoittain puutetta. Kunnaneläinlääkäreiden joustavuuden ansiosta tehtävät on kuitenkin pystytty vastavuoroisuusperiaatteella hoitamaan ilman pidempiä katkoja, mutta kunnaneläinlääkäreiden työkuormitus on välillä kasvanut kohtuuttoman suureksi.

Päivystysalueita, jotka täyttävät eläinlääkintähuoltolain vaatimukset (yhden tai useamman seurakunnan tai maakunnan kokoisia) on alueella 8 kpl ja päivystyspiirejä 13 kpl, joissa päivystää yhtä aikaa 16 eläinlääkäriä. Eriytetty pieneläinpäivystys toimii vain Kuopiossa, mutta kahdella muulla päivystysalueella on sopimus Kuopion kanssa pieneläinpäivystyspalvelujen ostamisesta Kuopiolta. Useiden kunnaneläinlääkäreiden mielestä pieneläinpäivystys hoituu suurelänpäivistyksen ohella, eikä pieneläinpäivistyksen eriyttämiseen ole toistaiseksi tarvetta. Aluehallintovirasto seuraa tilannetta ja tarvittaessa muistuttaa ja ohjeistaa päivystysalueita eläinlääkintähuoltolain vaatimuksista. Pieneläinklinikoita, jotka palvelevat asiakkaita päivystysaikojen ulkopuolella, on alueella 18 ja niissä toimii yhteensä 37 eläinlääkäriä.

Eläinlääkintähuoltolain edellyttämä keskitetty yhteydenotto toimii kuudessa päivystyspiirissä niin, että asiakkaan puhelu siirtyy suoraan päivystävän eläinlääkärin puhelimeen. Aluehallintovirasto on työkokouksissa ja ohjauskirjeissään kehottanut kuntia selvittämään keskitetyn yhteydenoton vaihtoehtoja, mutta niin sanotuille "call centereille" ei päivystysalueiden mielestä ole toistaiseksi tarvetta.

Aluehallintoviraston tehtävänä on myös arvioida peruseläinlääkäripalveluihin kuuluvaa kunnallisten terveydenhuoltopalvelujen saatavuutta ja laatua. Eläinterveydenhuoltoon ei Itä-Suomessa edelleenkään ole riittävästi kunnallisia resursseja. Usein kunnaneläinlääkäreiden muut virkatehtävät ja hajanainen tehtäväkenttä haittaavat suunnitelmallisen terveydenhuoltotyön tekemistä. Lisäresursseja terveydenhuoltotyöhön toivotaan vapautuvan mm. uusien valvontaeläinlääkärivirkojen perustamisen myötä. Kunnaneläinlääkäreiden lisäksi alueella toimii kahdeksan yksityiseläinlääkäriä, joista osa antaa myös terveydenhuoltopalveluja. Aluehallintovirasto tulee tarvittaessa ohjeistamaan yhteistoiminta-alueita riittävien resurssien järjestämisessä.

Kunnallisten eläinlääkäripalveluiden tarvittavista henkilöresursseista sekä toimitila- ja välineresursseista on säädetty eläinlääkintähuoltolain 18 §:ssä. Aluehallintovirasto voi tarvittaessa, kuten esimerkiksi kantelun yhteydessä esiin tulleiden seikkojen perusteella pyytää kuntaa tai yhteistoiminta-alueelta selvityksen siitä, kuinka eläinlääkintähuoltolain veloitteet on toteutettu.

2.2.2 Eläinlääkintähuoltolain mukainen eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvonta

Eläinlääkintähuoltolain mukaisia eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvontatehtäviä kunnissa suorittavat joko kunnaneläinlääkärit tai valvontaeläinlääkärit. Kunnaneläinlääkärin suorittamien valvontatehtävien ongelmana on kuitenkin asiakaspalvelun ja valvonnan vaikea yhteensovit-

taminen. Aluehallintoviraston näkemyksen mukaan Itä-Suomen alueella tulisi olla vähintään 6,5 valvontaeläinlääkäriä virkaa, jotta valvontatehtävien hoito olisi esteetöntä, yhdenvertaista ja riittävän vaikuttavaa. Aluehallintoviraston arvion mukaan virkojen tulisi jakautua yhteistoiminta-alueille seuraavasti:

Mikkelin seudun ympäristöpalvelut	1
Itä-Savon sairaanhoitopiirin kuntayhtymä	0,5
Keski-Savo	0,5
Ylä-Savo	1
Siilinjärven ympäristöterveyspalvelut yhteistoiminta-alue	1
Sisä-Savo	0,5
Joensuun seudun ympäristöterveydenhuollon yhteistyöalue	2

Itä-Suomeen on vuonna 2011 perustettu neljä (Itä-Savo, Ylä-Savo, Keski-Savo, Joensuu) uutta kunnallista valvontaeläinlääkäriä virkaa, joista yksi (Joensuu) on täytetty vuonna 2011 ja kolme täytetään (Ylä-Savo, Itä-Savo ja Keski-Savo) vuoden 2012 alusta. Tämän lisäksi valvontatehtäviä hoitaa kaksi osa-aikaista valvontaeläinlääkäriä samassa valvontayksikössä (Siilinjärvi), joista toisen työpanos myydään Kuopion kaupungille. Aluehallintovirasto tulee vuoden 2012 aikana ohjeistamaan yhteistoiminta-alueita tarvittavien valvontaeläinlääkärivirkojen perustamista varten mm. ohjauskirjeillä tai kuntakäyntien yhteydessä. Riittävän hallintomenettelyn tuntemiseksi aluehallintovirasto kannustaa kuntia varaamaan resursseja uusien valvontaeläinlääkäreiden osallistumiseksi virkaeläinlääkärikurssille.

3. ALUEELLISET SUUNNITELMAT JA KUNTIEN SUUNNITELMAT

Aluehallintoviraston on laadittava monivuotinen alueellinen suunnitelma järjestämistään eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvonnasta sekä kuntien järjestämien eläinlääkäripalvelujen valvonnasta alueellaan. Alueellisessa suunnitelmassa on otettava huomioon valtakunnallinen ohjelma (EHO 2011 - 2014, päivitys vuodelle 2012) ja se on arvioitava ja tarkistettava tarvittaessa, kuitenkin vähintään kolmen vuoden välein. Valvontasuunnitelma sisältää eläinlääkäripalveluiden saatavuutta ja laatua koskevat alueelliset tavoitteet sekä valvontaan kuuluvat tarkastukset, näytteenotot ja muut toimenpiteet. Lisäksi suunnitelmassa on kuvattu aluehallintoviraston omat valvontakohteet, lupa- ja hyväksymismenettelyt, tarkastusten suunnittelu ja toteutus, näytteenotto, hallinnolliset pakkokeinot sekä kunnaneläinlääkäreiden suorittaman valvonnan ohjaus. Lisäksi on kuvattu aluehallintoviraston ja kunnaneläinlääkäreiden suorittaman valvonnan toteutumisen seuranta ja raportointi.

Kunnan on laadittava monivuotinen suunnitelma järjestämistään eläinlääkäripalveluista sekä eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvonnan järjestämisestä alueellaan. Kunnan suunnitelmassa on otettava huomioon valtakunnallinen ohjelma ja alueellinen suunnitelma ja se on arvioitava ja tarkistettava tarvittaessa, kuitenkin vähintään kolmen vuoden välein. Suunnitelman tulee sisältää tiedot eläinlääkäripalvelun tuottamistavasta, saatavuudesta, laadusta ja mitoituksesta sekä valvontaan kuuluvista tarkastuksista, näytteenotoista ja muista toimenpiteistä. Palvelun mitoitusta suunniteltaessa on otettava huomioon yksityisten eläinlääkäripalveluiden tuottajien kunnan alueella tarjoamat palvelut.

Aluehallintovirasto arvioi valvontasuunnitelmat ja antaa palautetta kunnalle. Tarvittaessa kunnalta pyydetään selvitystä lakisääteisten tehtävien ja riittävien resurssien järjestämisestä. Toimintavuoden lopussa kunnan tulee arvioida valvontasuunnitelmansa (valvontasuunnitelma-

asetus 665/2006 8 §) toteutumista ja laatia seurantaraportti, joka lähetetään aluehallintovirastoon maaliskuun loppuun mennessä. Aluehallintovirasto arvioi raportit, joissa tulee olla huomioitu valvontasuunnitelma-asetuksessa säädettyjen asioiden toteaminen.

4. VOIMAVARAT

EU:n valvonta-asetuksen (EY) N:o 882/2004 4. artiklan mukaan toimivaltaisen viranomaisen on varmistettava, että valvonta on tehokasta ja asianmukaista koko pellolta pöytään –ketjussa ja virallinen valvonta sekä valvontavelvollisuudet hoidetaan tehokkaasti ja tosiasiallisesti. Valvontaa varten aluehallintovalvontaviranomaisella on oltava palveluksessaan tarpeellinen määrä pätevää ja riittävän kokemuksen omaavaa henkilöstöä.

4.1 Henkilöresurssit, vastualueet ja työnjako

Itä-Suomen aluehallintovirastossa on seitsemän (7) läänineläinlääkäriä virkaa, joista (2) suorittaa täydentävien ehtojen valvontaa ja muita eläinlääkintähuoltolain mukaisia eläinten hyvinvoinnin valvontatehtäviä. Eläinten terveyden ja hyvinvoinnin sekä kuntien eläinlääkäripalvelujen ohjaus- ja valvontatehtäviin on vuonna 2012 käytettävissä yhteensä 4,8 henkilötyövuotta. Elintarvikevalvontaan on käytettävissä 1,9 henkilötyövuotta. Eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvonnan tukipalveluihin on käytettävissä 1,7 henkilötyövuotta. Käytettävissä olevat resurssit eivät mahdollista kaikkien valvontasuunnitelmissa mainittujen lakisääteisten tehtävien hoitamista, minkä vuoksi käytetään suunnitelmissa todettua tehtävien ensisijaisuusjärjestystä.

Taulukko 1. Resurssijakauma elintarvikevalvonnan, eläinten terveyden ja hyvinvoinnin sekä eläinlääkäripalvelujen valvonnan osalta

Virkanimike	Elintarvike		Eläinten terveys		Eläinten hyvinvointi		Eläinlääkäripalvelujen järjestäminen	
	hlö lkm	htp	hlö lkm	htp	hlö lkm	htp	hlö lkm	htp
Ympäristöterveydenhuollon ylitarkastaja	1	160						
Läänineläinlääkäri	1	220	5	360	5	251	1	40
Muu tehtäviä hoitava henkilöstö	3 ^{x)}	98	3 ^{x)}	140	3 ^{x)}	239	3 ^{x)}	5
Täydentävien ehtojen valvonta	2	40	2	120	2	280		
Yhteensä	7	518	10	620	10	770	4	45

x) henkilöstö hoitaa sekä elintarvikevalvonnan että eläinlääkintähuollon tehtäviä

Taulukko 2. Valvontaeläinlääkärien (2) tehtävien jakautuminen

Tehtävä	Kuvaus	Valvontaan käytettävissä olevat resurssit, htp
Täydentävien ehtojen valvonta - elintarvikkeet - eläintaudeista ilmoittaminen - eläinten hyvinvointi	Kotieläintilojen tarkastukset Tarkastusten laajentaminen	220
EU-eläinsuojelutarkastukset	- Vasikkatilat - Sikatilat - Munivat kanat - Turkistilat - Lammas- ja vuohitilat - Hanhi- ja ankkatilat	114
Kriittiset eläinsuojelutehtävät, 42 ja 44 §:n pakkotoimet	- Tuotantoeläimet - Seura- ja lemmikkieläimet	86
Valmiuseläinlääkäritehtävä		20
Yhteensä		440

Taulukko 3. Suoritteita koskevat tavoitteet ja arviot

	Tarkastukset	Luvat ja päätökset	Auditoinnit	Järjestettävä koulutus	
				tilaisuu- det (kpl)	esityk- set (h)
Elintarvikevalvonta	10		3	2	12
Eläinten terveys	6	1		3	15
Eläinten hyvinvointi	170	100		3	10
Eläinten lääkintä	25 ^{x)}			2	2
Eläinten merkintä ja rekisteröinti	170	40			
Eläinten ja tuotteiden sisämarkkina- kauppa ja tuonti	3	3		2	2

Eläinten ja tuotteiden vienti	0	5			
Sivutuotteet	3	3		2	2
Täydentävien ehtojen tarkastukset	90				

x) luku saattaa kasvaa, kun TE -tarkastusten määrä saadaan tietoon.

Itä-Suomen aluehallintovirastossa tehtävät on jaettu läänineläinlääkäreiden keskinäisen työnjaon mukaisesti vastuualueisiin. Vastuualueesta vastaavalle läänineläinlääkärille on nimetty sijainen ja vastuualueesta vastaava huolehtii siitä, että tehtävät tulevat hoidetuksi. Akuutit tehtävät vaikeuttavat tai estävät tehtävien hoitamista, jolloin tehtävät pyritään hoitamaan ajan ja resurssien puitteissa muiden läänineläinlääkäreiden toimesta.

Eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvontaa suoritetaan tarkoituksenmukaisimmalla ja tehokkaimmalla tavalla myös siten, että osa valvonnasta suoritetaan koko alueella keskitetysti yhdestä toimipaikasta käsin. Keskittämällä pyritään valvonnan tasapuolisuuteen ja osaamisen syventämiseen.

Itä-Suomen aluehallintovirastossa eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvontaan varatut resurssit eivät riitä vuonna 2012 kaikkien lakisääteisten tehtävien hoitamiseen, joten tehtäviä joudutaan pakostakin priorisoimaan. Koska kaikki läänineläinlääkärin tehtävät vaikuttavat suoraan tai välillisesti elintarviketurvallisuuteen sekä kansanterveyteen ja -talouteen, on mahdollista etukäteen sanoa, mitä voidaan jättää tekemättä tai tullaan tekemään. Läänineläinlääkärit päättävät asiantuntijoina tilanne- ja tapauskohtaisesti tehtävien tärkeysjärjestyksestä, mutta viime kädessä esimiesten ja erityisesti resursseista vastaavan ministeriön tulee ottaa vastuu tehtävistä päätöksistä.

Itä-Suomen aluehallintoviraston valvonnan painopisteinä vuonna 2012 on eläinlääkintähuolto-
lain toimeenpanossa kuntien valvontasuunnitelmien arviointi sekä laadun ja resurssien varmistus, eläinten hyvinvoinnin edistämiseksi korjaavien toimenpiteiden riittävyyden ja tehokkuuden varmistaminen dokumentoidusti, eläintautilain toimeenpanossa eläintauteihin varautuminen ja tautitapausten hoitamiseen liittyvä tiedonkulun ja viestinnän varmistaminen. Kunnan valvontaviranomaisten valvonnan ohjaukseen ja neuvontaan tullaan erityisesti panostamaan sekä sähköposti- ja puhelinneuvonnalla että työkokouksia järjestämällä.

Muita tehtäviä, jotka ensisijaisesti hoidetaan, ovat akuutit ja välittömästi eläinten tai ihmisten terveyteen vaikuttavat valvontatehtävät kuten esimerkiksi zoonoosivalvonta tai muuten vaikutuksiltaan laaja-alaiset tehtävät kuten helposti leviävien eläintautien vastustaminen.

Tehtäviä, joita joudutaan vähentämään, ovat työryhmäedustukset ja lausuntojen antaminen. Myöskään kuntien elintarvikevalvonnan auditointeja ei pystytä suorittamaan Eviran ohjeistaman aikataulun mukaisesti.

Itä-Suomen aluehallintovirastossa on tarkastettu vuosittain sekä pyynnöstä että ilman myös kala-, maito- ja muna-alan sekä lihavalmistelaitoksia. Resurssien puutteesta johtuen näiden laitosten tarkastuksia ei enää pystytä tekemään vuonna 2012.

4.2 Henkilökunnan pätevyyden ja osaamisen varmistaminen

Kaikilla eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvonnasta vastaavilla läänineläinlääkäreillä on tehtävään sopiva korkeakoulututkinto. Lisäksi jotkut läänineläinlääkärit ovat suorittaneet erikoiseläinlääkäritutkinnon ja Paula Hyvönen sekä Pauli Sorvisto ovat väitelleet tohtoreiksi. Läänineläinlääkäreistä Ritva Tynkkynen ja Pauli Sorvisto ovat tuotantoeläinten terveyden- ja sairanhoidon erikoiseläinlääkäreitä ja Paula Junnilainen on sekä tarttuvien eläintautien että lihanjalostus- ja lihaohjauksen erikoiseläinlääkäri. Riitta Mustonen on suorittanut johtamisen erikoisammattitutkinnon. Ritva Tynkkysellä on pitkä kokemus esimiestehtävistä. Kaikki läänineläinlääkärit ovat suorittaneet hygieenikotutkinnon ja Ritva Tynkkynen, Paula Junnilainen, Pauli Sorvisto ja Riitta Mustonen ovat toimineet myös pitkään tarkastuseläinlääkäreinä. Kaikilla läänineläinlääkäreillä on kokemusta myös kuntavalvonnasta.

4.2.1 Koulutustarpeen selvittäminen ja koulutuksen hankkiminen

Valvonta-asetuksen 6. artiklan mukaan toimivaltaisen viranomaisen, joka tässä tapauksessa on aluehallintovirasto, on varmistettava, että kaikki sen virallista valvontaa harjoittava henkilöstö eli läänineläinlääkärit pysyy ajan tasalla toimivaltansa alalla ja saa säännöllistä lisäkoulutusta tarvittaessa.

Läänineläinlääkäreiden kesken tehtävä työn- ja vastuunjako määrittelee koulutustarpeen. Tarvittavaan ja tarjottavaan koulutukseen osallistutaan pääsääntöisesti tehtäväjaon mukaisesti ja aina, jos se on työtehtävien kannalta mahdollista. Sijaisuuksien sekä kaikkien antaman neuvonnan ja ohjauksen vuoksi on joskus tarpeen osallistua myös tehtäväjaon ylittävään koulutukseen. Käytävissä olevia videoyhteyksiä pyritään hyödyntämään mahdollisimman paljon, mutta on myös tilaisuuksia, joissa keskinäisellä rakentavalla ajatustenvaihdolla on merkittävä rooli osaamisen ja yhtenäisten toimintatapojen kannalta. Tästä syystä esimerkiksi läänineläinlääkäreiden neuvottelupäiville Evirassa pyritään osallistumaan paikan päällä.

Eviran ja muiden sidosryhmien antamaan koulutukseen ja viranomaisyhteistyöhön pyritään osallistumaan seuraavasti (suluissa ensisijaiset osallistujat):

- Eviran ja läänineläinlääkäreiden neuvottelupäivät neljä kertaa vuodessa (kaikki joiden tehtäviä aiheet koskevat)
- Eviran ja aluehallintovirastojen neuvottelupäivät
- Eläinlääkäriliiton järjestämät eläinlääkäripäivät syksyisin (kaikki halukkaat)
- Valmiuspäivä helposti leviävien eläintautien varalta (valmiudesta ja eläintautivalvonnasta vastaavat)
- Tarttuvien tautien päivä (kaikki halukkaat)
- Lääkepäivä (lääkevalvontaa ja täydentävien ehtojen valvontaa suorittavat)
- Täydentävien ehtojen valvonnan ohjaus- ja kehittämispäivät (täydentävien ehtojen valvontaa suorittavat)
- Eviran tai yhteistyötahojen järjestämä muu yhteistyö kuten:
 - laitosvalvonnan ja auditointien kehittämispäivät (elintarvikevalvontaa suorittavat)
 - VASU -raportoinnin kehittämispäivät (raportoinnista vastaavat)
 - keinosiemennyseläinlääkäreiden neuvottelupäivät (keinollisen lisääntymisen valvonnasta vastaavat)
 - vesiviljelylaitosten neuvottelupäivät (kalatautien valvonnasta vastaavat)

-
- o muu ammattitaidon ylläpitämiseksi tarvittava koulutus ja yhteistyö.

Itä-Suomen aluehallintovirasto pitää rekisteriä henkilöstön koulutukseen osallistumisesta.

Ammattitaidon ylläpitäminen edellyttää paljon myös itseopiskeluna tapahtuvaa alan lainsäädäntöön sekä kirjallisuuteen ja tutkimukseen perehtymistä.

4.3 Yksityinen palvelutarjonta

Aluehallintovirasto valvoo yksityisten eläinlääkäreiden ammatinharjoittamista ottamalla vastaan eläinlääkäreiden ilmoitukset ammatinharjoittamisen aloittamisesta ja siirtämällä tiedot valtakunnalliseen rekisteriin. Tarvittaessa kuten esimerkiksi kanteluiden perusteella eläinlääkäripalvelujen valvonnasta vastaava läänineläinlääkäri käy tarkastamassa yksityisen vastaanoton ja/tai toimijalta pyydetään kirjallisia selvityksiä määräaikoineen. Luvatut korjaavat toimenpiteet käydään tarvittaessa tarkastamassa.

5. TIETOJÄRJESTELMÄT

Toimiva valvonta edellyttää valvontakäyntien seuranta, valvontatulosten raportointia ja analysointia, valvonnan suunnitelmallisuutta ja entistä tehokkaampaa tiedonkulkua viranomaiselta toiselle. Valvonnan yhteisten tietojärjestelmien ja rekistereiden entistä tehokkaampi käyttö onkin edellytys yhtenäiselle, suunnitelmalliselle ja toimivalle valvonnalle. Sähköisen asiointin kehittäminen kaikkea viranomaistoimintaa koskevaksi kuuluu valtionhallinnon IT -strategian tavoitteisiin.

Eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvontaa tukemassa on aluehallintoviraston käytössä useita toisiinsa liittyviä Eviran tai sidosryhmien ylläpitämiä tietojärjestelmiä ja rekistereitä, joita ovat:

- Elvis (eläinten hyvinvointisovellus)
- Elite (eläinlääkintähallinnon tietojärjestelmä)
- Kartturi (rajoitusvyöhyke sovellus)
- Traces (tuonnissa ja sisämarkkinakaupassa käytettävä järjestelmä)
- ID -valvonta (eläinten merkintä ja rekisteröinti sovellus)
- Yleinen eläinrekisteri (tietoja hyödynnetään mm. eläintautien torjunnassa ja maatalouden tukihallinnon palveluissa)
- Sikarekisteri (rekisteriin ilmoitetaan sikojen ostot, myynnit ja tilan pitopaikkojen väliset siirrot) uudistettiin ja siirrettiin osaksi yleistä eläinrekisteriä 1.1.2011.
- Nautarekisteri (rekisteriin ilmoitetaan nautojen ostot, myynnit ja tilan pitopaikkojen väliset siirrot)
- Lammas- ja vuohirekisteri (rekisteriin ilmoitetaan eläinten ostot, myynnit ja tilan pitopaikkojen väliset siirrot)
- Eläintenpitäjärekisteri (eläintenpitäjien rekisteröintiin tarkoitettu sovellus)
- Rokotusrekisteri (jolla hallinnoidaan viranomaisten edellyttämien rokotusten tietoja)
- ETU-palvelujen ylläpitämät Sikava ja Naseva terveydenhuolto -tietojärjestelmät.
- Valvonnan viranomaisestrännet eli Eviranet otetaan käyttöön vuoden 2012 alkupuolella.

Tietojärjestelmien tarkempi kuvaus löytyy valtakunnallisesta EHO -ohjelmasta. Järjestelmien ylläpitäjät päivittävät järjestelmiä säännöllisesti ja Evira järjestää tarvittavaa koulutusta järjestelmien ja rekisterien käytössä. Tietojärjestelmiä ja eläinrekistereitä käyttävät läänineläinlääkäreiden lisäksi ympäristöterveydenhuollon osastosihteerit.

Aluehallintovirastossa tietojärjestelmien ylläpito ja tekninen apu on keskitetty AHTI -palvelupisteelle (aluehallinnon tietohallintopalveluyksikkö).

6. YHTEISTYÖ JA VIESTINTÄ

6.1 Viranomaisten välinen yhteistyö ja tiedotus

Viranomaisen on toimivaltansa rajoissa ja asian vaatimassa laajuudessa avustettava toista viranomaista tämän pyynnöstä hallintotehtävän hoitamisessa sekä muutoinkin pyrittävä edistämään viranomaisten välistä yhteistyötä. Viranomaisten välisestä virka-avusta säädetään erikseen.

Itä-Suomen aluehallintovirastolla on kolme toimipaikkaa, mikä asettaa erityisvaatimuksia sisäiselle yhteistyölle. Toimipaikkojen välinen sisäinen yhteistyö ja viestintä tapahtuu puhelimitse, sähköpostilla ja intranetin välityksellä sekä lähettämällä tarvittaessa kopiot päätöksistä, määräyksistä tai muista asiakirjoista tiedoksi muille asianosaisille kuten ylijohtajalle, vastuualueen johtajalle, yksikön päällikölle, muille läänineläinlääkäreille ja ympäristöterveydenhuollon ylitarkastajille. Virastolla on myös viraston yhteinen tiedosto ja erikseen yksikkö -tai ryhmäkohtaisia tiedostoja, joihin tallennetaan yhteisiä asioita. Tallentaja on vastuussa tietojen päivytyksestä.

Läänineläinlääkärit ovat päivittäin yhteydessä keskenään joko puhelimitse tai sähköpostin välityksellä. Tärkeät viestit välitetään tarvittaessa edelleen sähköpostin välityksellä muille aluehallintoviraston läänineläinlääkäreille. Kopiot päätöksistä, määräyksistä tai muut asiakirjat lähetetään tarpeen mukaan tiedoksi läänineläinlääkäreille ja ympäristöterveydenhuollon ylitarkastajalle sekä esimiehille joko sisäisellä postilla tai sähköpostilla.

Lausunnon antamisesta vastaava lähettää lausuntopyynnön tarvittaessa tiedoksi ja kommentoitavaksi muille läänineläinlääkäreille. Myös lomista, poissaoloista, sijaisuuksista ja koulutuksiin osallistumisesta tiedotetaan tarvittaessa sähköpostilla. Lausunnon antamisesta vastaava läänineläinlääkäri lähettää lausuntopyynnön tarvittaessa tiedoksi ja kommentoitavaksi muille aluehallintoviraston läänineläinlääkäreille.

Läänineläinlääkärit pitävät muutaman kerran vuodessa yhteisen palaverin, jossa keskustellaan ajankohtaisista asioista ja sovitaan mm. yhteisistä menettelytavoista ja työnjaosta.

Itä-Suomen aluehallintoviraston sisäiset neuvottelut ja kokoukset pyritään pitämään mahdollisuuksien mukaan puhelinkokouksina tai videoneuvotteluina.

Eviran neljä kertaa vuodessa järjestämät läänineläinlääkäripäivät on katsottava koulutuksen ohella viranomaisyhteistyöksi samoin kuin Eviran järjestämä muu ohjaus kuten esimerkiksi auditoinnin ja VASU -raportoinnin kehittäminen.

6.2 Muu yhteistyö

Eläintautilaissa ja eläinsuojelulaissa on säännöksiä eri viranomaisten velvollisuuksista ilmoitukseen, yhteistyöhön ja avunantoon eläintauti- ja eläinsuojelutapauksissa. Läänineläinlääkärit tekevät jatkuvasti tiivistä yhteistyötä keskushallinnon, muiden aluehallintovirastojen, kuntien valvonta- ja terveystoimien ja muiden sidosryhmien kuten Itä-Suomen ELY –keskuksen, tuottajajärjestöjen, eläinsuojelujärjestöjen, riistanhoitopiirien, ympäristöviranomaisten, poliisin ja pelastuslaitoksen kanssa. Yhteistyömuotoina ovat sähköposti, puhelin, kokoukset ja videoneuvottelut.

Erillisiä kaikkien aluehallintovirastojen läänineläinlääkäreiden omia valtakunnallisia tapaamisia järjestetään tarpeen mukaan.

6.3 Varautuminen erityistilanteisiin

Valvonta-asetuksen 4. artiklassa edellytetään, että toimivaltaisilla viranomaisilla on valmiit varosuunnitelmat ja ne ovat valmiita toteuttamaan suunnitelmat hätätapauksissa.

Itä-Suomen aluehallintoviraston POL -vastuualueen valmiussuunnitelma on tekeillä. Ympäristöterveydenhuollon varautumissuunnitelma sisältyy POL -vastuualueen suunnitelmaan ja sisältää myös eläinten terveyteen ja elintarvikkeisiin liittyvät erityistilanteet. Alueellisessa helposti leviävien eläintautien valmiussuunnitelmassa on yhteistyötahojen ja viranomaisten sekä toimijoiden kuten meijereiden ja teurastamoiden päivitetty yhteystiedot.

Valmiuden ylläpitämiseksi ympäristöterveydenhuollon ylitarkastaja ja läänineläinlääkärit osallistuvat mm. VALHA –harjoituksiin ja aluehallintoviraston ja pelastuslaitoksen yhdessä eri maakunnissa järjestämiin vuosittaisiin eri aihealueita, kuten esimerkiksi eläintauteja ja/tai elintarviketurvallisuutta, käsitteleviin valmiusharjoituksiin ja niitä edeltävään koulutukseen.

6.4 Viestintä

Valvonta-asetus edellyttää, että toimivaltaiset viranomaiset noudattavat toiminnassaan suurta avoimuutta. Yleisöllä on oikeus tutustua toimivaltaisten viranomaisten valvontatoimia ja niiden tehokkuutta koskeviin tietoihin sekä valvontaraportteihin.

Itä-Suomen aluehallintovirastolle on laadittu yhteinen viestintäsuunnitelma joulukuussa 2009.

Kunnille suunnattua viestintää toteutetaan valvonnassa monissa eri muodoissaan kuten puhe- lin, sähköposti, telefaksi, tiedotteet, Internet -sivut ym. Myös kuntien elintarvikevalvonnan auditoitiraportit ovat luettavissa Internet- sivuilta. Internet -sivujen ylläpidosta vastaa hallintopalvelujen vastuuyksikkö. Viestintää voidaan toteuttaa myös osallistumalla mm. yleisötapahtumiin kuten maatalousnäyttelyihin tai muihin paikallisiin tai alueellisiin tapahtumiin.

Lehdistön ja muun median yhteydenottoihin vastataan läänineläinlääkäreiden keskinäisen vastuualuejaon mukaisesti.

6.4.1 Erityistilanneviestintä

Eläintautiepidemioiden yhteydessä valtakunnallinen päävastuu viestinnästä on Eviralla ja paikallinen vastuu aluehallintovirastolla. Läänineläinlääkäri vastaa omaa vastuualueuttaan koske-

vasta mediaviestinnästä Eviran ohjeiden mukaisesti. Helposti leviävien eläintautien valmiussuunnitelmassa on kuvattu tiedotuksen vastuuhenkilöt ja tiedotus- ja viestintäkanavat.

7. MAKSUT

Itä-Suomen aluehallintovirasto ei peri suorittamastaan valvonnasta maksua. Päätökset ja luvat kuten eläinkuljettajaluvat, kuljettajien pätevyystodistukset ja vapautuspäätökset nautojen jaloittelusta sekä mm. vientitodistukset ovat maksullisia. Maksut perustuvat VN:n asetukseen aluehallintoviraston maksuista 1145/2009.

8. VALVONNAN TOIMEENPANO

8.1 Yleistä valvonnasta

Eläinten terveyden ja hyvinvoinnin alueellisen valvonnan tavoitteena on toteuttaa eläintautilainsäädännössä ja eläinsuojelulainsäädännössä sekä helposti leviävien eläintautien vastustamisesta annetussa laissa ja tilatukijärjestelmän täytäntöönpanosta annetussa laissa asetettuja päämääriä. Valvonnassa otetaan huomioon sekä riskiperusteisuus että säädösten edellyttämät vaatimukset. Itä-Suomen aluehallintoviraston alueella eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvontaa suoritetaan tarkoituksenmukaisimmalla ja tehokkaimmalla tavalla siten, että eri tehtävien valvontavastuut on jaettu läänineläinlääkäreiden kesken ja tietyt valvontatehtävät suoritetaan koko alueella keskitetysti yhdestä toimipaikasta käsin. Valvontaa suoritetaan sekä ennalta suunniteltuna valvontana että epäilyyn perustuvana valvontana sekä hankkeina.

Valtion vastuulla olevista eläinten terveyttä ja hyvinvointia koskevista kunnaneläinlääkärin suorittamista tehtävistä maksetaan kunnalle todellisia kustannuksia vastaava korvaus valtion varoista.

8.2 Hankkeet

Eviran hankkeet, joita painotetaan aluehallintovirastojen lakisäätteisten tehtävien joukossa, koskevat kaikkia aluehallintovirastoja ja valitaan lakisäätteisten tehtävien joukosta painopiste-alueiksi kullekin vuodelle.

Hankkeiden, joihin eri aluehallintovirastot voivat osallistua tarpeidensa mukaisesti, tavoitteena on kehittää valvonnan ohjeistusta ja/tai menetelmiä. Mahdollisimman monen aluehallintoviraston ja kuntien odotetaan osallistuvan niihin.

Eviran eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvontaa koskevat painotukset ja hankkeet päivitetään vuosittain. Aluehallintoviraston vuotta 2012 koskevat hankkeet on esitetty tämän valvontasuunnitelman liitteessä 1.

Hankkeiden tarkempi kuvaus on esitetty valtakunnallisessa eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvontaohjelmassa (EHO 2011 – 2014, päivitys vuodelle 2012).

8.3 Eläinten terveyden valvonta

8.3.1 Eläintautivalmius

Varautuminen helposti leviävien eläintautien leviämisen uhkaan on keskeinen osa eläinten terveyden valvontaa. Aluehallintovirasto vastaa alueen eläintautivalmiudesta ja osallistuu tautitilanteiden hoitoon vakavissa eläintautitilanteissa apunaan erityiskoulutuksen saaneet valmiuseläinlääkärit.

Eläintautikohtaisissa erityissäännöksissä edellytetään, että läänineläinlääkäri laatii aluekohtaisen valmiussuunnitelman vähintään suu- ja sorkkataudin (maa- ja metsätalousministeriön päätös suu- ja sorkkataudin vastustamisesta nro 5/EEO/95), klassisen sikaruton (maa- ja metsätalousministeriön asetus klassisen sikaruton vastustamisesta nro 22/EEO/2002) ja korkeapatogeenisen lintuinfluenssan varalta (maa- ja metsätalousministeriön asetus korkeapatogeenisen lintuinfluenssan vastustamisesta nro 1/EEO/2008). Alueellisten valmiussuunnitelmien vähimmäisisältö on kuvattu Eviran ohjeessa nro 15809/2 (päivitetty 1.8.2010).

Valmiussuunnitelmilla varmistetaan, että tarvittaessa käytössä on tilat, henkilökunta ja kaikki ne välineet ja tarvikkeet, joita tarvitaan taudin hävittämiseksi nopeasti ja tehokkaasti. Aluehallintoviraston valmiussuunnitelma helposti leviävien eläintautien varalta päivitetään vuosittain ja toimitetaan Eviran EHYT -yksikköön tammikuun loppuun mennessä. Päivittämisen tarkoituksena on varmistaa, että aluehallintoviraston jokaisella toimipisteellä on aina eläintautitapauksen sattuessa käytettävissään riittävät tilat ja varusteet, ja että yhteystiedot ja tiedot käytävissä olevista resursseista ovat ajan tasalla. Riittävän valmiuden ylläpitämiseksi valmiusvarastot inventoidaan ja täydennetään vuosittain.

Itä-Suomen aluehallintoviraston valmiussuunnitelma helposti leviävien eläintautien varalle on yhteinen koko aluehallintovirastolle ja sen päivityksestä sekä valmiusvarastojen täydennyksistä vastaa valmiusasioista vastaava läänineläinlääkäri. Päivitetty valmiussuunnitelma säilytetään paperiversiona jokaisessa aluehallintoviraston toimipaikassa ja lähetetään sähköisesti jokaiselle alueen läänineläinlääkärille, virkaeläinlääkärille ja valmiuseläinlääkärille sekä tallennetaan viraston yhteiseen tiedostoon.

Osa kunnaneläinlääkäreistä on nimetty valmiuseläinlääkäreiksi, jotka ovat saaneet lisäkoulutusta helposti leviävien eläintautien vastustustyöhön. Eläintautiepidemian yhteydessä läänineläinlääkäri määrää tautitorjuntaan ensisijaisesti koulutetut valmiuseläinlääkärit. Läänineläinlääkäri pitää luetteloa toimialueensa valmiuseläinlääkäreistä. Itä-Suomen aluehallintoviraston alueella on yhteensä 14 valmiuseläinlääkärinä. Valmiuseläinlääkäreiden erikoistuminen ja työnjako on kuvattu alueellisessa valmiussuunnitelmassa.

Läänineläinlääkäri määrää eläintaudin torjuntatoimien aikana välttämättömien eläinlääkintähuollon tehtävien hoidon muille kunnaneläinlääkäreille. Läänineläinlääkärillä on lisäksi oikeus tarvittaessa määrätä kunnaneläinlääkäri toimimaan myös muun kunnan alueella saman aluehallintoviraston toimialueella. Valmiussuunnitelmassa on tarkemmin kuvattu, miten tautitorjuntaan tarvittavan lisähenkilöstön hankinta tapahtuu.

8.3.2 Varautumiskoulutus

Evira järjestää vuosittain kansallisen koulutuspäivän, ns. valmiuspäivän läänineläinlääkäreille ja valmiuseläinlääkäreille. Valmiuden ylläpitämiseksi läänineläinlääkärit osallistuvat myös

VALHA -harjoituksiin, EU:n, Eviran ja yhteispohjoismaisiin eläintautivalmiusharjoituksiin sekä aluehallintoviraston ja pelastuslaitoksen yhdessä eri maakunnissa järjestämiin vuosittaisiin valmiusharjoituksiin.

Aluehallintovirasto pitää toimialueensa valmiuseläinlääkäreiden koulutustasoa jatkuvasti yllä siten, että jokaisen valmiuseläinlääkärin on osallistuttava johonkin valmiuskoulutukseen vuosittain. Valmiusasioista vastaava läänineläinlääkäri järjestää valmiuskoulutusta siten, että mahdollisimman monella valmiuseläinlääkärillä on mahdollisuus osallistua koulutukseen ainakin yhtenä työpäivänä. Aluehallintovirasto lähettää Eviraan koulutusohjelmat ja osallistujalistan valmiusharjoituksiin osallistuneista valmiuseläinlääkäreistä. Valmiuseläinlääkärit voivat osallistua myös valtakunnallisiin valmiusharjoituksiin. Valmiusasioista vastaava läänineläinlääkäri pitää myös omaa rekisteriä valmiuseläinlääkäreiden koulutukseen osallistumisesta ja tarvittaessa antaa valmiuseläinlääkärille määräyksen osallistua koulutukseen.

8.3.3 Eläintautiepäilyt ja -tapaukset

Tarttuvat eläntaudit jakautuvat lakisääteisesti vastustettaviin ja muihin tarttuviin eläntauteihin. Lakisääteisesti vastustettavat eläntaudit jaetaan edelleen helposti leviäviin, vaarallisiin ja valvottaviin eläntauteihin.

Keskinäisen tehtäväjaon mukaisesti aluehallintoviraston eläintautivalvonnasta vastaava läänineläinlääkäri suorittaa eläinten terveyden valvontaa seuraamalla kunnaneläinlääkäreiden kuukausiraportteja ja suorittamalla tarvittaessa itse tarkastuksia pitopaikkoihin esim. eläintautiepäilyssä. Läänineläinlääkäri ryhtyy tarvittaessa vaadittaviin toimenpiteisiin kunnaneläinlääkäreiden raporttien pohjalta. Puuttuvia raportteja tiedustellaan sähköpostilla tai puhelimitse ko. eläinlääkäriltä. Kunnaneläinlääkäreiden myöhässä olevien raporttien tiedot siirtyvät seuraavan kuukauden Eviralle lähetettävään yhteenvetoraporttiin, mikä saattaa vääristää kuukausitilastojä.

Vastustettavat eläntaudit

Läänineläinlääkäri saa tiedon eläintautiepäilystä joko Evirasta tai kunnaneläinlääkäriltä. Jos tieto tulee Evirasta, läänineläinlääkäri varmistaa, että tieto on mennyt myös kunnaneläinlääkärille. Jos kyseessä on epidemiologisten tietojen perusteella vahva tautiepäily tai helposti leviävä tai vaarallinen eläntauti, kunnaneläinlääkäri/ läänineläinlääkäri antaa tilalle rajoittavat määräykset ja eläintautivalvonnasta vastaava läänineläinlääkäri ryhtyy tarvittaviin lakisääteisiin taudin vastustamistoimenpiteisiin. Muussa tautiepäilyssä kunnaneläinlääkäri/läänineläinlääkäri antaa tilalle ensin rajoittavat määräykset suullisesti ja kirjallisesti tutkimustuloksen varmistuttua.

Tarkemmat tautien vastustustoimenpiteet on kuvattu kyseistä tautia koskevissa säädöksissä ja alueellisessa helposti leviävien eläntautien valmiussuunnitelmassa.

8.3.4 Zoonoosien valvonta

Osa eläntaudeista voi tarttua myös ihmiseen aiheuttaen ihmisen sairastumisen, esimerkkinä salmonellatartunnat ja eräät influenssat kuten lintuinfluenssa. Tartunta on mahdollinen myös ihmisestä eläimeen.

Tällaisten zoonoottisten tartuntojen leviämisen varalta kunnaneläinlääkärin on oltava yhteistyössä terveydenhuollon kanssa. Eläintautivalvonnasta vastaava läänineläinlääkäri varmistaa, että kunnaneläinlääkäri on tehnyt tarvittavat ilmoitukset kunnan terveystoimikunnille ja muille eri tauteja koskevissa säädöksissä edellytetyille tahoille kuten esim. meijereille ja teurastamoille.

8.3.5 Terveysvalvontaohjelmat

Joillekin lakisääteisesti vastustettaville eläintaukeille on erillislainsäädännöllä säädetty terveystoimikunnan vähimmäistasosta. Tällaisia erikseen säädettyjä terveystoimikuntia ovat

- lampaiden ja vuohien maedi-visna ja scrapie valvontaohjelmat
- kanojen, broilereiden ja kalkkunoiden salmonellavalvontaohjelmat
- tarhattujen hirvieläinten tuberkuloosivalvonta
- nautojen BSE -tautivalvonta.

Terveystoimikuntia tulee toteuttaa sekä tiloilla että laitoksissa kuten esimerkiksi teurastamoissa. Teurastamoissa terveystoimikuntien noudattamista valvoo tarkastuseläinlääkäri. Osa ohjelmista on pakollisia tuotantotiloille, osa vapaaehtoisia. Esimerkiksi maedi-visna ja scrapie valvontaohjelmat ovat pakollisia tiloille, joilla on yli 20 uuhua tai kuttua. Läänineläinlääkäri voi tarkastaa mm. lammasta- ja vuohirekisteristä pitääkö lampolan kuulua pakolliseen terveystoimikuntaan. Alle 20 uuhun tai kutun katraissa ohjelmat ovat vapaaehtoisia. Pakollisia terveystoimikuntia ovat myös kanojen, broilereiden ja kalkkunoiden salmonellavalvonta ja nautojen BSE- tautivalvonta. Tarvittaessa pakolliseen ohjelmaan kuulumista selvittää yhdessä kunnaneläinlääkärin kanssa.

Eläintautivalvonnasta vastaava läänineläinlääkäri valvoo terveystoimikuntien noudattamista. Päävastuu tilalla tapahtuvien terveystoimikuntien toteuttamisesta on kuitenkin eläinten omistajalla. Kunnaneläinlääkärin vastuulla on näytteenotto ja terveystarkastusten tekeminen eläinten omistajan pyynnöstä sekä raportointi tehdyistä toimenpiteistä aluehallintovirastoon. Terveystoimikuntien noudattamisen valvonnasta vastaava läänineläinlääkäri tai osastosihteeri kirjaa tehdyt valvontatoimenpiteet Eliteen. Läänineläinlääkäri voi kirjata ne myös omaan kirjanpitoonsa.

Läänineläinlääkäri seuraa Eliteen tallennettujen tietojen, oman kirjanpitoonsa, kunnaneläinlääkärien toimitusilmoitusten, tarkastus- ja näytteenottoraporttien sekä vuosiraporttien perusteella lakisääteisten näytteenottojen ja tarkastusten suorittamista. Läänineläinlääkäri voi tarvittaessa ja lainsäädännön sallimissa rajoissa antaa poikkeuksia ohjelmien noudattamisesta kuten luvan näytteenottovälin pidentämiseen. Puuttuvia toimenpiteitä, toimitusilmoituksia ja raporteja tiedustellaan kunnaneläinlääkäriltä puhelimitse tai sähköpostilla. Tarvittaessa puuttuvista toimenpiteistä huomautetaan myös eläimen omistajaa antamalla kirjallinen toimenpiteidenpyyntö tai huomautus.

Terveystoimikuntien toteutumisesta aluehallintovirasto raportoi Eviralle seuraavan vuoden tammikuun loppuun mennessä.

8.3.6 Vesiviljelylaitosten terveystoimikunta

Vesiviljelyä harjoittavien toimijoiden tulee rekisteröityä vesiviljelyrekisteriin ja hakea Eviralta lupaa toiminnalle. Vesiviljelylaitoksia valvotaan kalatautien leviämisen varalta. Vesiviljelylaitosten kalanäytteen otetaan ja laitostarkastukset tehdään EU:n hyväksymien VHS-ohjelmien (rajoitusalueilla), lisävakuusohjelmien (BKD; IPN; SVC ja Gyrodactylus salaris -taudit) sekä riskiperusteisuuden mukaisesti. Aluehallintovirasto luokittelee alueensa vesiviljelylaitokset Eviran ohjeiden mukaisesti ja ohjeistaa kuntien valvontaa sen mukaisesti.

Vesiviljelylaitosten valvontaa valvoo ja ohjeistaa keskinäisen tehtäväjaon mukaisesti eläintautivalvonnasta vastaava läänineläinlääkäri. Evira lähettää aluehallintovirastoon vuosittain erillisen ohjekirjeen, jossa annetaan tarkemmat ohjeet tulevan vuoden tarkastuksista ja näytteenotoista. Ohje sisältää lakisääteisiä vaatimuksia ja suositusluonteisia ohjeita. Läänineläinlääkäri lähettää vesiviljelylaitosta valvovalle kunnaneläinlääkärille määräyksen tarkastusten toimeenpanemiseksi. Vesiviljelylaitosta valvova kunnaneläinlääkäri lähettää tekemästään tarkastuksesta tarkastusraportin aluehallintovirastoon, jossa valvonnasta vastaava läänineläinlääkäri pitää kirjaa alueensa vesiviljelylaitoksista ja toteutuneista tarkastuksista ja näytteenotoista kunnaneläinlääkäreiltä saamiensa toimitusilmoitusten ja tarkastusraporttien perusteella.

Jos vesiviljelylaitoksessa havaitaan tarttuva kalatauti, laitokselle annetaan rajoittavat määräykset ja läänineläinlääkäri yhdessä kunnaneläinlääkärin kanssa suorittaa tarvittavat saneeraus-toimenpiteet kalatautisäännösten ja Eviran ohjeiden mukaisesti. Saneeraustoimenpiteiden kustannuksista valtio korvaa osan lopetettujen kalojen arvosta ja läänineläinlääkäri vastaa valtiolle esitettävän laskun oikeellisuudesta.

Tarvittaessa läänineläinlääkäri voi antaa kalatautitapausten yhteydessä lupia eläinten siirtoihin huolimatta rajoittavista määräyksistä.

8.3.7 Kyyhkyslakat

Viesti- ja kilpailukyyhkyt on rokotettava vuosittain Newcastle -taudin leviämisen ehkäisemiseksi. Rokotuksen voi suorittaa kunnaneläinlääkäri tai muu eläinlääkäri. Tiedot rokotuksista on lähetettävä kuukausiraportin yhteydessä eläintautivalvonnasta vastaavalle läänineläinlääkärille Mikkeliin, joka raportoi asiasta Eviraan vuosittain seuraavan vuoden tammikuun loppuun mennessä. Rokotusvelvollisuuden toteutumisen varmistamiseksi läänineläinlääkäri voi määrätä kunnaneläinlääkärin tarkastamaan näyttelyyn tai kilpailuun osallistuvien kyyhkysten rokotustodistukset näyttely- tai kilpailupaikalla.

Eläintautivalmiuden ylläpitämisen vuoksi myös harrastelintujen pitopaikkojen tulisi olla kunnan valvontaviranomaisten ja läänineläinlääkärin tiedossa, mutta tietojen saaminen on valitettavasti sattumanvaraista.

8.3.8 Muu tautiseuranta

Evira pyytää aluehallintovirastolta vuosittain seurantanäytteiden ottamista erillisen suunnitelman mukaan. Suurin osa pyydetyistä näytteistä perustuu EU:n yhteiseen lainsäädäntöön, ja Evira on raportointivelvollinen seurantaohjelmien toteutumisesta maa- ja metsätalousministeriölle ja Euroopan Unionille. Evira lähettää seurantaohjelmien toimeenpanosta erillisen kirjeen aluehallintovirastoille silloin, kun seurantaohjelmaa ei edellytetä suoraan kansallisen lainsäädä-

dännön nojalla. Tällaisia erikseen vuosittain pyydyttäviä seurantanäytteitä otetaan muun muassa lintuinfluenssan varalta tiloilta ja teurastamoista.

Eviran näytteenottosuunnitelman mukaan eläintautivalvonnasta vastaava läänineläinlääkäri antaa näytteenottomääräyksen kunnaneläinlääkärille. Määräyksessä annetaan näytteenotto-ohjeita ja määräaika näytteiden ottamiselle. Läänineläinlääkäri pitää kirjaa näytteiden ottamisesta. Jos näytteitä ei ole otettu määräajassa, läänineläinlääkäri tiedustelee joko puhelimitse tai kirjallisesti syytä poikkeamaan ja antaa tarvittaessa kehotuksen toimenpiteen suorittamiseksi tai uuden määräyksen tarvittavien näytteiden ottamiseksi.

8.3.9 Eläinten keinollinen lisääntyminen

Säännösten mukaan läänineläinlääkäri hyväksyy sonniaseman, suomenkarjan sperman keräyspaikan, testiaseman, sonniaseman eristysnavetan, spermavarastot, alkiontuotanto- ja alkionkeräysryhmät sekä hevosten oriasemat ja spermavarastot mikäli niiden tilat ja toiminta täyttävät säännösten asettamat vaatimukset. Keskinäisen tehtäväjaon mukaisesti eläinjalostuksen valvonnasta vastaava läänineläinlääkäri lähettää hyväksymisen tiedoksi Eviraan, joka rekisteröi toimijan. Oriaseman, spermavaraston tai alkionkeräys- tai tuotantoryhmän valvonnasta vastaa kunnaneläinlääkäri.

Eläinjalostuksen valvonnasta vastaava läänineläinlääkäri hyväksyy toimialueellaan alkuperätilat, koeasemat, karanteenit ja karjuasemat sekä, mikäli niiden tilat ja toiminta täyttävät säädösten asettamat vaatimukset. Läänineläinlääkäri lähettää hyväksymisen tiedoksi Eviraan, joka rekisteröi toimijan.

Pieksämäellä sijaitsevan Viking Genetics -sonniaseman terveysvalvontaa suorittaa eläinjalostuksen valvonnasta vastaava läänineläinlääkäri. Sonniasema tarkastetaan vähintään kaksi kertaa vuodessa. Lisäksi valvotaan Faban alkiossiirtoryhmän kiinteää laboratoriota ja alkionsiirtoryhmän vientihuuhteluihin käytettävää autoa sekä alueella toimivia oriasemia, joita on kaksi ja spermavarastoja. Sonniaseman valvontaan kuuluu lisäksi vientitodistusten valmistelu ja antaminen sekä sperma- ja alkiotuontien valvonta asemalla.

Uuden lainsäädännön myötä valvontakäytäntö tulee muuttumaan niin, että vastuu keinollisen lisääntymisen valvonnasta siirtyy kunnalle ja aluehallintovirasto valvoo ja ohjaa kuntien valvontaa. Säädökset tulevat voimaan vuoden 2012 alkupuolella.

8.3.10 Eläimistä saatavat sivutuotteet

Sivutuotteet ovat eläimistä saatavia elintarvikkeeksi kelpaamattomia eläinjätteitä, joiden keräämistä ja käsittelyä valvotaan eläintautien leviämisen estämiseksi eläimiin tai ihmisiin. Sivutuotevalvonnasta vastaa keskinäisen vastuujaon mukaisesti sivutuotevalvonnasta vastaava läänineläinlääkäri.

Käsittelylaitosten hyväksyntä ja valvonta

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EY) N:o 1069/2009 (sivutuoteasetus) ja sen täytäntöönpanosta annettu komission asetus (EY) N:o 142/2011 edellyttävät, että sivutuotteita käsittelevillä, varastoivilla ja hävittävillä laitoksilla on oltava toimivaltaisen viranomaisen hyväksyntä tai rekisteröinti. Viranomaisen on säännöllisin väliajoin suoritettava tarkastuksia ja val-

vontaa näissä laitoksissa. Valvontaviranomaiset on määrätty laitostyyppikohtaisesti MMM:n asetuksessa 1193/2011.

Läänineläinlääkäri valvoo kunnaneläinlääkäreiden vastuulla olevaa sivutuotelaitosten valvontaa lähettämällä kunnaneläinlääkäreille listan tarkastettavista laitoksista ja pitämällä kirjaa suoritetuista tarkastuksista. Kunnaneläinlääkäri tarkastaa sivutuotteita käsittelevät laitokset Eviran ohjeistuksen mukaisesti. Kunnaneläinlääkäriin tulee lähettää kooste edellisen vuoden tarkastuksista seuraavan vuoden tammikuun loppuun mennessä aluehallintovirastoon. Läänineläinlääkäri lähettää vuosittain helmikuun loppuun mennessä raportin sivutuotelaitosten tarkastusten toteutumisesta Eviraan.

Hautaamisen valvonta

Sian, siipikarjan, kalan ja hevosten sivutuotteita saadaan haudata ns. syrjäisellä alueella, joka on määritelty MMM:n asetuksessa 1192/2011. Kokonaisten raatojen osalta Itä-Suomen aluehallintoviraston alue on toistaiseksi ns. syrjäistä aluetta lukuun ottamatta nautoja, lampaita ja vuohia, jotka pitää toimittaa käsittelylaitokseen.

Entisten kansallisten sivutuotesäädösten mukaan pienteurastamoiden ja leikkaamojen sivutuotteita sekä kotitarveteurastettujen nautojen, lampaiden ja vuohien teurasjätteitä sai haudata Itä-Suomen aluehallintoviraston alueella. 1.7.2012 alkaen näitä sivutuotteita ei enää saa haudata, mikä lisää kunnaneläinlääkäreiden valvontapaineita.

Sallittujen sivutuotteiden hautaamisesta tulee tehdä ilmoitus kunnaneläinlääkärille, joka raportoi hautaamisesta Eviran laatimalla lomakkeella aluehallintovirastoon seuraavan vuoden tammikuun loppuun mennessä. Aluehallintovirasto toimittaa koosteet kuntien vuosiyhteenvedoista Eviraan helmikuun loppuun mennessä. Läänineläinlääkäri muistuttaa tarvittaessa kuntia puuttuvista vuosikoonneista.

Käsittelemättömiä sivutuotteita käyttävien toimijoiden valvonta (haaskat)

Poikkeuksena sivutuotteiden käsittelyvelvollisuudesta käsittelemättömiä tiettyjä sivutuotteita voidaan tietyin ehdoin käyttää haaskana MMM:n asetuksen 1192/2011 mukaisesti. Haaskanpitoilmoituksen tiedot tulee viedä eläintenpitäjärekisterin yhteydessä olevaan haaskaruokintapaikkarekisteriin eläintunnistusjärjestelmälain (238/2010) vaatimusten mukaisesti. Aiemmin ilmoitus oli tehtävä vuosittain, mutta vuoden 2012 alusta ilmoitus tehdään vain kertaalleen toimintaa aloitettaessa. Mikäli toiminnassa tapahtuu vuoden aikana oleellisia muutoksia tai toiminta lopetetaan, on siitä tehtävä ilmoitus vähintään 30 vuorokauden kuluttua tapahtumasta. Vuoden 2011 aikana perustetuista haaskapaikoista kunnaneläinlääkäri tekee vielä vuosiyhteenvedon aluehallintovirastoon tammikuun loppuun mennessä.

Haaskanpitäjän tulee myös tehdä käyttöilmoitus kunnaneläinlääkärille joka kerta kun hän tuo sivutuotteita haaskalle. Ilmoitus tehdään sekä sen kunnan kunnaneläinlääkärille, jonka alueella haaskaa pidetään että sen kunnan kunnaneläinlääkärille, jonka alueelta eläinjäte hankitaan.

Kunnaneläinlääkäri tekee aluehallintovirastoon vuosikoosteen haaskan käyttöilmoituksista tammikuun loppuun mennessä ja sivutuotevalvonnasta vastaava läänineläinlääkäri lähettää Eviraan yhteenvedon kunnista saaduista käyttöilmoituksista vuosittain helmikuun loppuun mennessä.

8.3.11 Eläinten merkitseminen ja rekisteröinti sekä valvonnan toimeenpano (ID –valvonta)

Eläinten merkitsemisen ja rekisteröinnin valvonnan tavoitteena on seurata eläimistä peräisin olevan elintarvikkeen kulkua tuotantoketjun alusta loppuun. Myös eläintaudin puhjetessa on oleellista tietää, missä kukin eläin on ollut, jotta todennäköisesti tartunnan saaneet eläimet voidaan jäljittää ja erotella muista eläimistä. Tilalta ei myöskään saa luovuttaa mm. teuraskuljetukseen säädösten vastaisesti merkittyä tai rekisteröityä nautaeläintä.

Eläinten merkinnän ja rekisteröinnin valvontaa tehdään nauta-, sika-, sekä lammas- ja vuohitiloille. Valvonta liittyy täydentävien ehtojen valvontaan. Eläinten merkinnässä ja rekisteröinnissä valvotaan koko Suomessa vähintään 5 % tiloista eli noin 900 nautatilaa, 120 sikatilaa ja 120 lammas- ja vuohitilaa. Itä-Suomen aluehallintoviraston alueella tarkastetaan n. 350 tilaa. Evira valitsee valvontaan kuuluvat tilat ja vie ne keskitetysti otannan tekemisen jälkeen ID- valvontasovellukseen, josta valvonnat etenevät ensin ELY- keskusten kautta perustarkastukseen, ja tämän jälkeen aluehallintovirastojen ID -valvonnasta vastaavalle läänineläinlääkäreille johtopäätöksiä varten. ELY - keskus tekee jokaisesta valvontakäynnistä pöytäkirjan ja tallentaa pöytäkirjan tiedot tietojärjestelmään (ID- sovellus) viivytyksettä niin, että läänineläinlääkärillä on mahdollisuus antaa valvonnan johtopäätökset, sekä täydentävien ehtojen mukainen arviointi pääosasta tarkastuksia ennen tukimaksatusten aloittamista.

Jos ELY -keskuksen tarkastuksessa on todettu puutteita, asiasta ilmoitetaan ID- valvonnasta vastaavalle läänineläinlääkärille, joka antaa yksittäiselle eläimelle tai koko tilalle rajoittavat määräykset Eliteen. Esimerkiksi teuraskuljetukseen ei saa ottaa eläimiä, joilla on teurastamon tekemässä rekisterikyselyssä merkintä rajoituksista. Kun eläinten pitäjä on tehnyt tarvittavat korjaukset eli rekisteröinyt ja merkinnyt eläimet säädösten mukaisesti, läänineläinlääkäri purkaa rajoittavat määräykset Elitestä.

ID -valvontaa liittyvät aluehallintoviraston toimenpiteet suorittaa keskinäisen työnjaon mukaisesti ID –valvonnasta vastaava läänineläinlääkäri. Valvonnat pyritään saattamaan loppuun kuukauden sisällä ELY- keskuksen suorittamasta tilakäynnistä.

8.3.12 Elävien eläinten ja eläimistä saatavien muiden tuotteiden kuin elintarvikkeiden tuonti ja vienti

Tuonti EU:n ulkopuolisista maista

Läänineläinlääkäri saa tiedon EU:n ulkopuolisista maista tuotavista eläintautiriskin takia erityisesti valvottavista eläin- ja tuote-eristä TRACES - järjestelmän välityksellä. Eläinten ja eläimistä saatavien tuotteiden (muiden kuin elintarvikkeiden) tuonnista ja viennistä vastaava läänineläinlääkäri tiedottaa tuonnista valvovalle kunnaneläinlääkärille ja tarvittaessa määrää hänet suorittamaan tarkastuksen määräpaikassa sekä ryhtymään tarkastuksen johdosta tarvitta- viin toimenpiteisiin kuten esim. eristämään eläimen tai ottamaan tarvittavia näytteitä.

Tulli ja rajaeläinlääkäri valvovat lemmikkieläinten maahantuontia ja ilmoittavat laittomasti maahan tuoduista eläimistä kunnaneläinlääkärille. Tullin läpi päässeet laittomasti maahantuodut lemmikkieläimet on palautettava lähtömaahan tai lopetettava. Kun eläin tuodaan EU:n alueelta, kunnaneläinlääkäri tekee tarvittavan päätöksen eläimen palauttamisesta tai lopettamisesta. EU:n ulkopuolelta tulevien lemmikkieläinten palauttamis-/lopettamispäätöksen tekee Evira.

Laiton maahantuonti voi tulla esille myös maahantulon jälkeen esimerkiksi eläinlääkärin vastaanotolla käynnin yhteydessä tai eläimen myynnin yhteydessä. Eläinten tuonnin ja viennin sekä eläintautien valvonnasta vastaava läänineläinlääkäri valvoo, että kunnaneläinlääkäri toimii laittoman maahantuonnin yhteydessä säännösten mukaisesti ja tekee tarvittavat hallintopäätökset ja ilmoitukset Eviraan.

Vienti EU:n ulkopuolisiin maihin

Eläinten ja eläimistä saatavien tuotteiden vienti- ja tuontiasioista vastaava läänineläinlääkäri antaa vientitodistuksen mm. EU:n ulkopuolelle vietäville lemmikkieläimille. Todistukset ovat maksullisia.

Sisämarkkinakauppa

Evira lähettää tiedon rekisteröinneistä ja tuontiluvista ohjeineen vienti- ja tuontiasioista vastaavalle läänineläinlääkärille ja tapauskohtaisesti myös kunnaneläinlääkärille tai muulle valvovalle virkaeläinlääkärille. Evira lähettää ennakkoilmoitukset sähköpostitse aluehallintovirastoon. Nämä ennakkoilmoitukset läänineläinlääkäri lähettää tapauskohtaisesti eteenpäin valvoville virkaeläinlääkäreille, jos he eivät itse valvo kyseistä erää ja tarkastaa, että rekisteröinti on oikeanlainen ja että se on voimassa.

Tuotavien erien mukana tulee seurata lähtömaassa virkaeläinlääkärin myöntämä TRACES - terveystodistus ja/tai muut asiakirjat. Jos määräpaikka on päivittäin virkaeläinlääkärin valvonnassa, tuontitarkastuksen tekee valvova virkaeläinlääkäri. Tarkastuksen tuloksen TRACES - järjestelmään siirtää kunnaneläinlääkäri tai vienti- ja tuontiasioista vastaava läänineläinlääkäri.

Eläviä eläimiä vietäessä viejän on ensin rekisteröidyttävä TRACES - järjestelmään organisaatioksi, minkä jälkeen kunnaneläinlääkäri tai muu virkaeläinlääkäri tekee ohjelmaan terveystodistuksen, joka lähetetään sähköisesti tuontimaan viranomaisille ja/tai tulostetaan paperiversiona eläimen tai eläimistä saatavien tuotteiden mukaan.

Päävastuu alueen TRACES - todistusten seuraamisessa on vienti- ja tuontiasioista vastaavalla läänineläinlääkärillä. Evira järjestää koulutusta TRACES - järjestelmän käytössä ja läänineläinlääkärit antavat tarvittaessa kunnaneläinlääkäreille opastusta ohjelman käytössä.

8.3.13 Varallaolo helposti leviävien eläintautien varalta

Läänineläinlääkärit osallistuvat vuorollaan helposti leviävien eläintautien varallaoloon. Päivystysjakson pituus on perjantaista klo 16.15 seuraavaan maanantaiaamuun klo 8.00. Päivystysjaksoon sisältyvät arki-illat ja yöt sekä viikonloppu. Päivystysjaksoja on yhtä läänineläinlääkäriä kohden keskimäärin kolme kertaa vuodessa.

8.4 Eläinten hyvinvoinnin valvonta

Eläinten hyvinvoinnin valvonnalla tarkoitetaan eläinsuojelulain, eläinkuljetuslain ja eläinkuljetusasetuksen sekä niiden nojalla annettujen säädösten perusteella tehtävää eläinsuojeluvantontaa. Eläinsuojeluvantontaviranomaisia ovat virkaeläinlääkärit, kuntien terveystarkastajat ja poliisi. Aluehallintovirastoissa eläinten hyvinvoinnin ohjauksesta ja valvonnasta sekä kriittisten

eläinsuojelutapausten hoidosta vastaavat läänineläinlääkärit (valvontaeläinlääkärit) keskinäisen työnjaon mukaisesti.

Jokaisella eläinlääkärillä on velvollisuus noudattaa eläinsuojelulainsäädäntöä ja sen nojalla annettuja määräyksiä, joita valvotaan eläinsuojelutarkastuksissa. Eläinsuojelutarkastuksia kunnassa tekevät pääsääntöisesti kunnaneläinlääkärit. Tarkastuksen nojalla tehtävän eläinsuojelupäätöksen voi tehdä ainoastaan virkaeläinlääkäri. Jos tarkastuksessa havaitaan, että eläinten suojelusta annettuja säädöksiä on rikottu, kunnaneläinlääkäriin on ryhdyttävä lainsäädännön edellyttämiin pakkokeinoihin. Jos kunnaneläinlääkärillä on syytä epäillä, että eläinsuojelulainsäädäntöä on rikottu ja kun hän tekee eläinsuojelupäätöksen, hän on velvollinen viipymättä tekemään asiasta ilmoituksen poliisille. Poliisin on myös tarvittaessa annettava virkapua eläinsuojelulain ja sen nojalla annettujen säännösten noudattamisen valvonnassa.

8.4.1 Epäilyyn perustuva eläinsuojelutarkastus

Aluehallintovirastoon tulevat epäilyilmoitukset eläinsuojelulain- ja asetuksen rikkomisesta välitetään sen kunnan kunnaneläinlääkärille, jonka alueella eläintä tai eläimiä pidetään. Eläinten hyvinvoinninvalvonnasta vastaavat läänineläinlääkärit määräävät kunnaneläinlääkäriin suorittamaan tarkastuksen ja toimittamaan tarkastuksesta tehdyn eläinsuojelupäätöksen aluehallintovirastoon. Jos tarkastuksessa havaitaan eläinsuojelulain ja -asetuksen vastaista toimintaa, tarkastus laajenee koskemaan tarkastuskohteessa pidettäviä kaikkia eläinlajeja ja tarvittaessa tehdään laajentaminen täydentävien ehtojen valvonnaksi. Kun eläinsuojelupäätöksessä annetaan määräaika puutteen korjaamiselle, kohteeseen tehdään uusi tarkastus määräajan umpeuduttua. Läänineläinlääkäri seuraa uusintatarkastusten suorittamista ja antaa tarvittaessa kunnaneläinlääkärille uusintatarkastusmääräyksen. Tarkastuspäätökset tallennetaan Elite -sovellukseen. Kunnaneläinlääkäriin tekemät eläinsuojelupäätökset arkistoidaan aluehallintoviraston arkistointisäännön mukaisesti.

8.4.2 Kriittisten eläinsuojelutehtävien siirto kunnasta aluehallintovirastoon

Aluehallintovirastoissa eläinten hyvinvoinnin ohjaus ja kriittisten eläinsuojelutapausten hoitaminen kuuluvat läänineläinlääkäriin (valvontaeläinlääkärit) tehtäviin. Koska eläinsuojeluvallonta kunnassa kuuluu pääsääntöisesti kunnaneläinlääkärille, läänineläinlääkäri pyrkii ensisijaisesti ohjaamaan ja neuvomaan kunnaneläinlääkäriä virkatehtävän suorittamisessa kuten esimerkiksi miten toimitaan kiireellisissä tapauksissa.

Kriittisiä eläinsuojelutehtäviä ovat lähtökohtaisesti sellaiset eläinsuojelutapaukset, joissa kunnaneläinlääkäri ei omilla toimillaan saa aikaan tilanteen korjaantumista eläinsuojelusäädösten mukaiseksi. Tällaisissa tapauksissa epäkohtia todetaan toistuvasti tai ne voidaan arvioida vakaviksi ja pakkotoimiin mahdollisesti johtaviksi. Tapaus voidaan myös siirtää aluehallintovirastoon, jos tapaus on kokonaiskuvaltaan ”moniongelmainen”. Siirtäminen tapahtuu kunnallisen viranomaisen pyynnöstä ja yhteisesti tilanne arvioiden. Vaihtoehtoina siirtämiselle ovat aluehallintoviraston neuvonta tapauksen hoitamisessa tai uhkasakon asettaminen tehostamaan kunnan valvontaviranomaisen määräyksiä. Pyyntö siirtoon voi olla suullinen tai kirjallinen. Asian suullisen sopimisen jälkeen, siirto tehdään kirjallisena (toimivaltamuutos kirjataan) esimerkiksi kirjeitse tai sähköpostitse, jolloin aluehallintovirastossa kuitataan tapaus otetuksi aluehallintoviraston hoitoon. Yhteinen tarkastusaika tulee tällöinkin sopia.

Siirtäminen edellyttää, että kunnallinen viranomainen on ensin tehnyt omia toimenpiteitä, ts. kunta ei voi siirtää tapauksen hoitoa aluehallintoviranomaiselle suoraan saatuaan ilmoituksen mahdollisista epäkohdista. Tapauksen siirtyminen aluehallintoviranomaiselle tarkoittaa sitä, että läänineläinlääkäri tekee hallinnolliset toimenpiteet ja laatii ja allekirjoittaa asiakirjat (tarkastuskertomukset, päätökset). Pakkokeinopäätöksistä on olemassa valmiit päätöspohjat. Tilannetta hoidetaan ja tarkastuksia tehdään kuitenkin yhdessä kunnallisen viranomaisen kanssa, joka paikallisena viranomaisena voi hoitaa yhdessä sovittuja asioita, esimerkiksi toimeenpanna kiireellisiä toimenpiteitä tai tehdä uusintatarkastuksia. Jokainen eläinsuojelutapaus tarkastellaan itsenäisenä, kun mietitään, onko kyseessä kriittinen, vaikea tapaus. Eli, eläinten omistajan eri eläinsuojelutapaukset käsitellään erillisinä, elleivät ne suoranaisesti liity toisiinsa (uusintatarkastus tms.).

Kunnallisen valvojan virkamiehen jäävessä itsensä esteellisenä tapauksen hoidosta, yhteistoiminta-alue huolehtii, että tapaus siirretään jonkun toisen yhteistoiminta-alueen toimivaltaisen eläinlääkäriin hoidettavaksi.

8.4.3 Tiloilla tehtävät EU-eläinsuojelutarkastukset

Eläinten hyvinvointia koskevien direktiivien ja asetusten noudattamisen valvomiseksi eläintenpitoyksiköihin tehdään EU-eläinsuojelutarkastuksia. EU-eläinsuojelutarkastuksia tehdään sekä itsenäisinä tarkastuksina että osana täydentävien ehtojen valvontaa. Tarkastukset, mukaan lukien tarkastusten laajennukset, suoritetaan läänineläinlääkäreiden keskinäisen työnjaon mukaisesti. Tarvittavat uusintatarkastukset suorittavat joko kunnaneläinlääkärit tai aluehallintoviraston läänineläinlääkärit. Vuoden 2012 EU-eläinsuojelutarkastusten kohde-eläinlajeista ja tarkastusmääristä ei vielä ole tietoa.

Jos tarkastuksen yhteydessä huomataan epäkohtia, tehdään EU- eläinsuojelutarkastuspöytäkirjan lisäksi erillinen eläinsuojelutarkastuspäätös ja annetaan tarvittavat eläinsuojelulain 42 §:n mukaiset määräykset tai kiellot määräaikoineen. Määräajan umpeuduttua tilalle tehdään uusintatarkastus. Tarvittaessa ryhdytään eläinsuojelulain 44 §:n mukaisiin kiiretoimiin. Mikäli havaitut puutteet koskevat täydentävien ehtojen indikaattoreita (tiettyjä valtioneuvoston asetuksessa (118/2010) säädettyjen eläinten hyvinvointivaatimusten rikkomuksia), laajennetaan tarkastus täydentävien ehtojen tarkastukseksi. Täydentävien ehtojen tarkastuksessa valvotaan hyvinvointivaatimukset eläinlajikohtaisesti.

Läänineläinlääkäri tai osastosihteeri kirjaa tehdyt EU-eläinsuojelutarkastukset Elvis-sovellukseen mahdollisimman pian tarkastuksen jälkeen tai viimeistään tarkastusvuotta seuraavan tammikuun loppuun mennessä. Eläinsuojelupäätökset kirjataan Elite-sovellukseen. Paperiversiot tallennetaan aluehallintoviraston arkistointisäännön mukaisesti.

8.4.4 Luvan- ja ilmoituksenvaraiseen toimintaan ilman epäilyä kohdistuva tarkastus

Tarkastuksia voidaan tehdä ilman epäilyä eläinsuojelulain rikkomisesta sellaisiin paikkoihin, joissa toiminta edellyttää eläinsuojelulaissa tarkoitettua luvan hakemista aluehallintovirastolta tai ilmoituksen tekemistä aluehallintovirastolle. Tällaisia paikkoja ovat esimerkiksi sirkukset, eläintarhat ja -näyttelyt, eläinkaupat, pieneläinlaitokset, suuret kennelit sekä ravi- ja ratsastustallit, riistaeläintarhat ja lihan, munien tai siitoseläinten tuotantotarhat. Ilman epäilyä tarkastuksia saadaan tehdä myös eläinkilpailuihin ja muihin vastaaviin tilaisuuksiin.

Tavoitteena on tarkastaa luvan- ja ilmoituksenvarainen toiminta vuosittain. Ilmoituksenvaraista toimintaa valvovat paikallisesti kunnaneläinlääkärit ja heidän toimintaansa läänineläinlääkärit. Eläinten hyvinvoinnin valvonnasta vastaavat läänineläinlääkärit lähettävät vuosittain kunnaneläinlääkärille luettelon kunnan alueella ilmoituksenvaraista toimintaa harjoittavista toimijoista ja pyytävät kunnaneläinlääkärinä tarkastamaan, onko toiminta eläinsuojelumääräysten vaatimusten mukaista. Kunnaneläinlääkäri lähettää eläinsuojelupäätöksen aluehallintovirastoon, jossa läänineläinlääkäri tai osastosihteeri tallentaa tarkastustulokset Eliteen. Tarkastuspapereita tallennetaan aluehallintoviraston arkistointisäännön mukaisesti.

Eläinsuojeluvalvojat

Aluehallintovirasto voi hakemuksesta myöntää valtuutuksen vapaaehtoiselle eläinsuojeluvalvojalle, joka ole viranomainen eikä voi siten tehdä eläinsuojelupäätöksiä. Eläinsuojeluvalvoja suorittaa eläinsuojeluvalvontaa aluehallintoviraston valvonnassa ja valtuuttamana. Eläinsuojeluvalvojan tulee osoittaa pätevyyteensä eläinsuojeluvalvonnan tehtävien hoitamiseksi hakemuksen yhteydessä joko koulutukseen tai kokemukseen perustuen. Aluehallintovirasto voi tarvittaessa tarkistaa annetut tiedot. Eläinsuojeluvalvoja on velvollinen raportoimaan toimintaansa aluehallintovirastoon.

Itä-Suomen aluehallintoviraston alueella ei ole valtuutettuja eläinsuojeluvalvojia.

8.4.5 Eläinkuljetukset

Aluehallintovirasto huolehtii eläinkuljetuslainsäädännön täytäntöönpanosta ja noudattamisen valvonnasta toimialueellaan.

Eläinten kuljetussäännösten noudattamisen valvonnasta vastuussa oleva läänineläinlääkäri tekee eläinkuljetusasetuksen edellyttämiä niin sanottuja EU-eläinkuljetustarkastuksia. Tarkastuksia tehdään eläinkuljetuksiin sekä eläinten lastaus- ja purkupaikoilla että kuljetuksen aikana.

Vuonna 2012 tarkastuksia tehdään pääsääntöisesti Eviran antamien määrien ja ohjeiden mukaisesti, mutta myös aluehallintoviraston omasta aloitteesta. Tarkastuksia tehdään vuosittain keskimäärin 8-10 kpl. Valvontaa suoritetaan yhdessä poliisin kanssa. Valvonnan yhteydessä tarkastetaan onko kuljettajalla voimassa oleva eläinkuljettajalupa ja pätevyystodistus sekä onko toiminta eläinkuljetussäännösten mukaista ja täyttääkö kuljetusajoneuvo eläinkuljetusmääräysten mukaiset rakenteelliset vaatimukset. Tarvittaessa läänineläinlääkäri ryhtyy eläinsuojelulain mukaisiin pakkokeinoihin ja/tai pyytää poliisilta virka-apua. Rangaistusseuraamuksena kuljettajalta voidaan perua eläinkuljettajalupa.

Läänineläinlääkäri tai osastosihteeri kirjaa tehdyt tarkastukset ja niiden nojalla tehdyt eläinsuojelupäätökset Elvis -sovellukseen tarkastusvuotta seuraavan tammikuun loppuun mennessä. Paperiversiot tallennetaan aluehallintoviraston arkistointisäännön mukaisesti.

8.4.6 Teurastus

Teurastamoissa ja pienteurastamoissa Eviran tarkastuseläinlääkäri valvoo, että eläinten käsittely sekä tainnutus ja verenlasku suoritetaan eläinsuojelusäännösten mukaisesti. Eläinsuojelulain edellyttämiin toimenpiteisiin ryhdytään silloin, kun havaitaan lantapanssarieläimiä tai eläi-

miä, jotka eivät ole olleet kuljetuskuntoisia sairauden tai tiineyden vuoksi tai kun eläinten kuljetuksessa ja käsittelyssä havaitaan puutteita. Tarkastuseläinlääkäri ilmoittaa laiminlyöntiepäilyistä läänineläinlääkärille, joka määrää eläimen kotikunnan kunnaneläinlääkäriin suorittamaan eläinsuojelutarkastuksen eläimen lähtötilalla.

Eläinten hyvinvoinnista vastaavat läänineläinlääkärit osallistuvat myös muiden viranomaisten suorittamiin tarkastuksiin kuten EU:n hyvinvointimissioihin, jotka voivat kohdistuvat eläintenpitopaikkoihin.

8.4.7 Koe-eläintoiminnan valvonta

Koe-eläintoiminnan ja eläinkokeiden valvonta kuuluu aluehallintovirastolle. Koe-eläinlaitosten vuosittaista valvontaa suorittaa koe-eläintoiminnan valvonnasta vastuussa oleva läänineläinlääkäri. Itä-Suomen aluehallintoviraston alueella on kahdeksan (8) eläinkoeluvan saanutta yritystä, joilla on useita koe-eläinlaitoksia. Aluehallintovirasto hyväksyy koe-eläinlaitokset ja tarkastaa ne säännöllisesti.

Tarkastusten johtopäätösten ja jatkotoimenpiteiden kuten esimerkiksi hallinnollisten pakkokeinojen käytön suhteen toimitaan koe-eläinlainsäädännön mukaisesti. Tarvittaessa voidaan pyytää poliisilta virka-apua koe-eläintoimintalain ja sen nojalla annettujen säännösten noudattamisen valvonnassa. Läänineläinlääkäri tai osastosihteeri kirjaa valvontatulokset Elvis - sovellukseen.

8.4.8 Luvat ja ilmoitukset

Lupa pysyvään eläinnäyttelyyn, sirkukseen tai eläintarhaan

Itä-Suomen aluehallintoviraston alueella on 10 aluehallintoviraston lupaa edellyttävää pysyvää eläinnäyttelyä, sirkusta tai eläintarhaa, joita valvovat pääsääntöisesti kunnan eläinsuojeluviranomaiset.

Lupamenettely pysyvään toimintaan on samanlainen kaikkien eläinten hyvinvointia koskevien lupien suhteen. Aluehallintovirastoon saapunut tuloleimalla varustettu lupahakemus kirjataan Valda - arkistointijärjestelmään ja eläinten hyvinvoinnin valvonnasta vastaava läänineläinlääkäri tekee päätöksen. Valmis lupa kirjataan Eliteen ja Valdaan. Päätöksen paperikopio arkistoidaan aluehallintoviraston arkistointisäännön mukaisesti. Lupapäätös on maksullinen. Kopio päätöksestä lähetetään sille kunnalliselle valvontaviranomaiselle, jonka alueelle lupa on annettu.

Aluehallintovirasto antaa pitopaikkatunnuksen eläinsuojelulain 20a §:n tarkoittamalle eläinnäyttelylle tai maatalousnäyttelylle ja antaa näyttelyä valvovalle eläinlääkärille määräyksen näyttelyeläinlääkäriksi joko eläinsuojelu- ja/tai eläintautilain nojalla. Myös tällöin kunnaneläinlääkäriin suorittamista tehtävistä maksetaan kunnalle todellisia kustannuksia vastaava korvaus valtion varoista.

Eläinkuljettajalupa

Aluehallintovirastot myöntävät hakemuksesta kaupallisen toiminnan yhteydessä tapahtuvia kuljetuksia suorittaville henkilöille ja yrityksille eläinkuljettajaluvat ja niihin liittyvät kuljetusväli-

neen hyväksymistodistukset sekä kuljettajan ja hoitajan pätevyystodistukset. Yli 8 tunnin eläin-kuljetuksiin tarkoitetut kuljetusvälineet hyväksytään erikseen annettavalla luvalla.

Vuonna 2012 kaikki umpeutuvat kuljettajaluvat uusitaan (11 kpl). Itä-Suomen aluehallintoviras-tossa eläinkuljettajalupia on 83 kpl (1.11.2011) ja uusia kuljettajalupia myönnetään vuosittain noin 5-10 kpl. Kaikki lupahakemukset käsitellään keskitetysti yhdessä toimipaikassa. Tulolei-malla varustettu lupahakemus kirjataan Valda - arkistointijärjestelmään. Kuljettajalupa sisäl-tyvän ajoneuvon tarkastuksen voi suorittaa läänineläinlääkärin pyynnöstä myös kunnaneläin-lääkäri tai tarkastuseläinlääkäri. Annetut kuljetusluvut ja ajoneuvojen hyväksymiset kirjataan Eliteen ja Valdaan. Paperiversiot arkistoidaan aluehallintoviraston arkistointisäännön mukai-sesti. Päätös on maksullinen. Rangaistusseuraamuksena kuljettajalta voidaan perua eläinkul-jettajalupa.

Pätevyystodistukset

Kuljetusluvan lisäksi kuljettajan ja hoitajan on osoitettava pätevyytensä käsitellä luvassa mai-nittuja eläinlajeja. Evira järjestää tarvittaessa pätevyyskuulusteluja eri aluehallintovirastojen toimipaikoissa. Kuulusteluja valvoo joko läänineläinlääkäri tai osastosihteeri. Kuulustelun hy-väksyttävästi läpäissyt eläinten kuljettaja tai eläinten hoitaja saavat Evirasta todistuksen päte-vyydestään.

Koe-eläintoiminta- ja eläinkoelupa

Eläinkoelupa haetaan keskitetysti Etelä-Suomen aluehallintoviraston yhteydessä toimivalta eläinkoelautakunnalta. Aluehallintoviraston koe-eläintoiminnasta vastaavan läänineläinlääkärin on tarkastettava ja hyväksyttävä hakemuksen kohteena olevat koe-eläintoiminnassa käytettä-vät tilat ennen niiden käyttöönottoa.

Koe-eläinlaitosluvan myöntää se aluehallintovirasto, jonka alueella on koe-eläintoimintalupaa hakevan toimijan kotipaikka. Itä-Suomen aluehallintovirastossa koe-eläinlaitosluvat myönne-tään keskitetysti yhdestä toimipaikasta käsin. Koe-eläinlaitoslupia myönnetään vuosittain 1-2 kpl.

Tuloleimalla varustettu lupahakemus kirjataan Valda - arkistointijärjestelmään. Lupahakemuk-sen käsittelyyn sisältyy laitostarkastus. Tiedot myönnettyistä luvista tallennetaan Eliteen, joka toimii myös koe-eläintoimipaikkarekisterinä sekä Valdaan. Hakemus- ja päätös tallennetaan paperiversioina aluehallintoviraston arkistointisäännön mukaisesti. Päätös on maksullinen.

Ilmoituksenvarainen toiminta

Itä-Suomen aluehallintoviraston alueella on noin 530 ilmoituksenvaraista toimijaa. Ilmoituksen-varaista toimintaa on eläinsuojelulain mukaisesti;

- lihan, munien ja siitospeläinten tuotantotarhat (luonnonvaraiset eläimet)
- riistanhoidolliset tarhat
- ammattimainen tai muutoin laajassa mitassa tapahtuva seura- ja harrastuseläinten pito kuten kenneilit ja ratsastustallit.

Aluehallintovirasto lähettää tietoonsa tulleelle ilmoituksenvaraiselle toimijalle ilmoituslomak-keen tai toimija voi tulostaa lomakkeen Eviran nettisivuilta. Täytetty lomake palautetaan siihen

aluehallintoviraston toimipaikkaan, jonka alueella toimintaa harjoitetaan. Eläinten hyvinvoinnista vastaava läänineläinlääkäri tai osastosihteeri kirjaa tiedot toiminnasta Eliteen ja ilmoituksen paperiversio arkistoidaan aluehallintoviraston arkistointisäännön mukaisesti. Läänineläinlääkärit tallentavat tarvittaessa tiedot myös omiin tiedostoihinsa. Läänineläinlääkäri ilmoittaa tiedoksi saamastaan kunnan alueella harjoitettavasta ilmoituksenvaraisesta toiminnasta kunnan valvontaviranomaiselle.

8.5 Eläinten lääkitsemisen valvonta

8.5.1 Eläinlääkäreiden lääkkeiden käytön, luovutuksen ja määräämisen sekä lääkekirjanpidon valvonta

Eläinlääkäreiden lääkekirjanpidon, lääkkeiden ja lääkerehujen määräämisen sekä lääkkeiden käytön ja luovutuksen valvonta kuuluu osana eläinlääkäriin ammatinharjoittamisen valvontaan. Eläinlääkäriin ammatinharjoittajan vastaanotto-, tutkimus-, ja hoitotilat sekä potilasasiakirjat voi tarkastaa ainoastaan Evira tai aluehallintoviraston läänineläinlääkäri.

Eläinlääkäriin ammatinharjoittajia valvotaan ensisijaisesti epäilyyn, kanteluista saatuihin tietoihin tai muilla tarkastuskäynneillä todettuihin seikkoihin perustuen. Epäily voi koskea lääkkeiden määräämistä ja käyttöä, lääkekirjanpitoa, potilasrekisteriä tai eläimen omistajalle annettua puutteellista informaatiota lääkkeiden käytössä.

Lääkekirjanpidon valvonta

Evira järjestää vuosittain riskiperusteiseen otantaan perustuvan valvonnan, johon aluehallintovirastot osallistuvat tulosneuvotteluissa sovitun mukaisesti. Eläinlääkäreiden lääkkeiden käytön, luovutuksen ja määräämisen riskiperäinen valvonta kohdistetaan erityisesti eläinlääkäreihin, jotka eivät ole toimineet säädösten mukaisesti. Vuosittain tarkastetaan 3-4 % praktiikkaa harjoittavista eläinlääkäreistä. Tämän lisäksi tehdään epäilyyn perustuvia tarkastuksia omalla alueella. Tarkastukset tekee keskinäisen työnjaon mukaisesti lääkkeiden käytön valvonnasta vastaava läänineläinlääkäri.

Läänineläinlääkäri tekee valvonnasta tarkastuskertomuksen, jonka perusteella hän pyytää tarvittaessa eläinlääkäriltä kirjallisen selvityksen määräaikoineen. Luvatut korjaavat toimenpiteet käydään tarvittaessa tarkastamassa. Jos todetut rikkomukset ovat kuitenkin sellaisia, että eläinlääkäriin ammatinharjoittamisoikeuteen tulee puuttua, hänen työkykynsä tai ammattitaitonsa selvitetään ja hänelle annetaan varoitus, tai asia siirretään Eviran käsiteltäväksi ammatinharjoittamislain nojalla.

Tarkastusten yhteydessä läänineläinlääkäri ohjaa eläinlääkäriä lääkkeiden oikeassa käytössä. Tarkastuskertomukset tallennetaan aluehallintoviraston arkistointisäännön mukaisesti ja tarkastuskertomuksen kopiot lähetetään tiedoksi tarkastetulle kunnaneläinlääkärille ja Eviraan.

Lääkkeiden ja lääkerehujen määräämisen valvonta

Asetuksessa lääkkeiden ja lääkerehujen määräämisestä eläinlääkinnässä säädetään eläinlääkärien velvollisuudesta toimittaa kopio lääkerehumääräyksestä sille aluehallintovirastolle, jonka alueella tuotantotila sijaitsee. Lisäksi eläinlääkäriin on toimitettava puolivuositteittain kopiot alkionsiirtoseminologeille määräämistään puudutereseptistä sille aluehallintovirastolle, joka on

hyväksynyt alkionkeräysryhmän. Alkionkeräysryhmät hyväksyy keskinäisen työnjaon mukaisesti eläinjalostuksen valvonnasta vastaava läänineläinlääkäri.

Aluehallintovirastossa lääkkeiden käytön valvonnasta vastaava läänineläinlääkäri tarkastaa aluehallintovirastoon tulleiden lääkehureseptien oikeellisuuden ja antaa tarvittaessa huomautuksen reseptin kirjoittaneelle eläinlääkärille. Reseptien kirjoitusta ja tiedoksi saattamista ohjataan myös työkokouksissa. Eläinlääkäreitä, jotka eivät ole toimittaneet tarvittavia asiakirjoja aluehallintovirastoon, muistutetaan joko puhelimitse tai kirjeitse ja työkokousten yhteydessä asiakirjojen toimittamisvelvollisuudesta.

Lääkkeiden luovutuksen valvonta eläinten terveydenhuollossa

Peruseläinlääkäripalveluun kuuluvana kunnan on järjestettävä terveydenhuollon palvelu kotieläimille, jota varten on olemassa valtakunnallinen terveydenhuolto-ohjelma ja asianmukainen toteutumisen seurantajärjestelmä. Tällä hetkellä tällaisia ohjelmia ovat nautatiloille tarkoitettu Naseva ja sikatiloille tarkoitettu Sikava.

Kuntien järjestämää terveydenhuoltoa valvotaan läänineläinlääkäreiden keskinäisen työnjaon mukaisesti keskitetysti yhdestä toimipaikasta käsin. Kunnan terveydenhuoltoeläinlääkäri tulee toimittaa aluehallintovirastoon terveydenhuoltosopimus, vuosittain päivitettävä terveydenhuoltosuunnitelma sekä raportti luovutetuista lääkkeistä, jos he luovuttavat lääkkeitä tuotantotilalle tulevien tautitapausten varalle. Eläinlääkäreitä, jotka eivät ole toimittaneet tarvittavia asiakirjoja aluehallintovirastoon, muistutetaan joko puhelimitse tai kirjeitse ja työkokousten yhteydessä asiakirjojen toimittamisvelvollisuudesta. Jos terveydenhuoltoeläinlääkäri ei ole pyynnöstä huomautus. Tarvittaessa lääkkeiden käytön valvonnasta vastaava läänineläinlääkäri tarkastaa terveydenhuoltoeläinlääkäriin lääkekirjanpidon sekä luovutuksen kohteena olevan tuotantotilan lääkekirjanpidon. Tarvittaessa läänineläinlääkäri ryhtyy asian vaatimiin toimenpiteisiin.

8.5.2 Tuotantotilojen lääkekirjanpidon valvonta

Tuotantotilojen lääkkeiden käytön ja lääkekirjanpidon tarkastuksia tehdään silloin, kun kansallisessa vierasainevalvontaohjelmassa havaitaan positiivinen lääkejäämä- tai muu kiellettyjen aineiden vierasainelöydös, tuotantolaitoksen omavalvonnassa havaitaan positiivinen raaka-aine-erä kuten antibioottia sisältävä maito tai kun on muu syy epäillä eläinten lääkitsemiseen liittyvää väärinkäytöstä tuotantotilalla. Tuotantotilojen lääkekirjanpidon valvonta kuuluu myös osana täydentävien ehtojen valvontaan.

Tarkastuksia suorittaa joko läänineläinlääkäri tai hänen määräämänsä kunnaneläinlääkäri, jolla ei ole hoitosuhdetta tilaan. Tarkastukset vaativat usein lisäselvityksiä ja laajenevat koskemaan myös lääkkeitä määränneitä eläinlääkäreitä, joiden lääkekirjanpidon tarkastuksen tekee lääkkeiden käytön valvonnasta vastaava läänineläinlääkäri. Tarkastuksen yhteydessä läänineläinlääkäri ohjaa eläinten pitäjää lääkkeiden oikeassa käytössä ja tarvittaessa, jos kyseessä on selkeä lääkkeiden väärinkäyttö, asiasta tehdään tutkintapyyntö poliisille.

Aluehallintovirastojen kanssa käydyissä tulosneuvotteluissa sovitaan riskiperusteiseen otantaan perustuvasta tuotantotilojen lääkekirjanpidon valvontahankkeesta. Vuonna 2012 Itä-Suomen aluehallintovirasto ei osallistu tähän hankkeeseen.

Eläimistä saatavien elintarvikkeiden ja elävien eläinten muu vierasainevalvonta on kuvattu elintarvikevalvontasuunnitelmassa.

Positiivinen maidon antibioottilöydös

Valvontaa varten lääkkeiden käytön valvonnasta vastaava läänineläinlääkäri antaa määräyksen sellaiselle kunnaneläinlääkärille, jolla ei ole hoitosuhdetta ko. tilaan tai tarkastuksen suorittaa läänineläinlääkäri itse. Tarkastuksessa on ensisijaisesti selvitettävä syy lääkejäämän esiintymiseen. Tarkastuksen suorittanut kunnaneläinlääkäri lähettää tarkastuspöytäkirjan tiedoksi toimijalle ja aluehallintovirastoon, joka lähettää sen tiedoksi Eviraan. Läänineläinlääkärin tekemä tarkastuskertomus lähetetään tiedoksi kunnaneläinlääkärille ja Eviraan. Jos tarkastuksessa on todettu väärinkäytöksiä, kopio tarkastuksesta lähetetään myös tukivalvontaa suorittaville läänineläinlääkäreille. Positiiviset tulokset johtavat täydentävien ehtojen valvonnan laajennuksiin ja mahdollisiin tukisanktioihin.

Tarkastuksen yhteydessä kunnaneläinlääkäri tai läänineläinlääkäri ohjaa eläinten pitäjää lääkkeiden oikeassa käytössä ja tarvittaessa, jos kyseessä on selkeä lääkkeiden väärinkäyttö, asiasta tehdään tutkintapyyntö poliisille, jolloin myös lääkkeitä määränneen eläinlääkärin lääkekirjanpito tarkastetaan. Tarkastuskertomukset tallennetaan aluehallintoviraston arkistointisääntön mukaisesti.

8.6 Tukivalvonta (täydentävien ehtojen valvonta)

Euroopan yhteisen maatalouspolitiikan keskeinen osa ovat viljelijöitä ja karjankasvattajia velvoittavat ns. täydentävät ehdot. Näiden ehtojen noudattaminen on EU:n viljelijöille maksamien suorien tukien ja EU:n osittain rahoittamien ympäristötuen, luonnonhaittakorvauksen ja eläinten hyvinvointituen maksamisen edellytyksenä. EU:n suoria ja osarahoitteisia tukia hakeneista eläintiloista on vuosittain valvottava vähintään 3 % tiloista eli noin 450 naudatilaa, 70 sikatilaa ja 50 lammas- ja vuohitilaa.

Aluehallintovirastoille kuuluvat täydentävien ehtojen valvontaan liittyvät tehtävät (osa tehtävistä kuuluu elintarvikevalvonnan piiriin):

- ID -valvonnan johtopäätösten tekeminen sen jälkeen, kun ELY -keskusten tarkastaja on tehnyt tilavalvonnan.
- elintarvikevalvonta
 - siipikarjan salmonellavalvonta
 - maito- ja munatilojen hygienia
 - kielletyt aineet (hormoninäytteet ja muiden kiellettyjen aineiden näytteet)
 - jäämät (eläinlääkkeet ja kasvinsuojeluaineet)
- eläintautivalvonta
 - ilmoitusvelvollisuus eläintaudeista
 - TSE –tautien torjunta tuonnissa/viennissä
- eläinten hyvinvoinnin valvonta (EU –eläinsuojelutarkastukset)
 - naudat
 - siat
 - munivat kanat
 - lampaat
 - vuohet

- muut tuotantoeläimet.

Itä-Suomen aluehallintovirastossa EU:n suorien maataloustukien täydentävien ehtojen mukaista valvontaa suorittaa kaksi läänineläinlääkäriä Eviran vuosittaisten valvontaohjelmien mukaisesti. Evira ilmoittaa vuoden 2012 valvontamäärät heti alkuvuodesta. Aluehallintoviraston läänineläinlääkärit suorittavat myös tuotantotilojen lääkekirjanpidon valvontaa. Läänineläinlääkäri kirjaa tarkastusten tulokset Eliteen ja ELY –keskus tekee johtopäätökset ja lopullisen pöytäkirjan.

Valvontaa tehdään otantatiloilla myös kunnan valvontaviranomaisen tai läänineläinlääkäriin tekemän tarkastuksen laajennuksina tai mahdolliseen ilmiantoon perustuvana mm. seuraavista valvonnoista:

- EU-eläinsuojelutarkastukset
- maitohygieniatarkastukset
- salmonellavalvonta
- munantuotantotilojen hygieniavalvonta
- vierasainevalvontaohjelman mukainen valvonta
- kasvinsuojeluaineiden jäämävalvontaohjelman mukainen valvonta
- lääkekirjanpidon valvonta

Kunnan valvontaviranomaisten tulee tehdä perustarkastusten pöytäkirjat riittävän tarkasti, jotta laajennuksia täydentävien ehtojen valvontoihin voidaan tehdä. Kunnan valvontaviranomaisten on myös toimitettava perustarkastusten pöytäkirjat aluehallintovirastolle riittävän nopeasti laajennusten toteuttamiseksi.

Koska valvontaohjelmat muuttuvat vuosittain, on täydentävien ehtojen valvontaa suorittavien läänineläinlääkäreiden päästävä säännöllisesti tarvittavaan koulutukseen, mikä on edellytys valvonnan yhdenmukaiseksi suorittamiseksi koko valtakunnassa.

9. OHJAUS

Aluehallintoviraston viranomaisohjaus käsittää kaikki ne toimet, joilla ohjataan kuntien viranomaistoimintaa. Ohjauksen keinoja ovat valvontasuunnitelmien arviointi, auditointi, neuvonta, koulutus, ohjeet ja viranomaisohjauksen kautta koordinoitu toiminta kuten valvontaprojektit ja hankkeet.

Seudullinen ympäristöterveydenhuollon yhteistyö ei poista kunnissa terveydenhuollon ja eläinten hyvinvoinnin valvonnan lisäresurssien tarvetta. Kuntien resurssien vähyyks lisääkin aluehallintoviraston kuntien suorittaman valvonnan ohjaustarvetta.

9.1 Kuntien valvontasuunnitelmien arviointi ja toteutumisen valvonta

9.1.1 Suunnitelmien kattavuuden arviointi

Kunnan tulee laatia kansalliseen valvontaohjelmaan (EHO) perustuva monivuotinen eläinlääkintähuollon valvontasuunnitelma, joka tulee toimittaa aluehallintovirastoon. Eläinlääkintähuollon mukaisesti kuntien tuli tehdä ensimmäinen eläinlääkintähuollon valvontasuunnitelmansa 1.11.2011 mennessä. Suunnitelma on päivitettävä vähintään kolmen vuoden välein. Kunnan

eläinlääkintähuollon valvontasuunnitelmien laatimisen ohjaus ja niiden toteutumisen valvonta työllistää eläinlääkintäpalvelujen valvonnasta vastaavaa läänineläinlääkärinä merkittävästi. Kunnan eläinlääkintähuollon valvontasuunnitelmien ohjaus on keskitetty yhteen toimipaikkaan.

9.1.2 Suunnitelmien toteutumisen valvonta

Toimintavuoden lopussa kunnan tulee arvioida valvontasuunnitelmansa (valvontasuunnitelma-asetus 665/2006 8 §) toteutumista ja laatia seurantaraportti, joka lähetetään aluehallintovirastoon maaliskuun loppuun mennessä. Raporteissa tulee huomioida valvonta-asetuksessa säädettyjen asioiden toteaminen. Kunnan suunnitelman toteutumisen arviointia hyödynnetään paikallisen valvonnan ja eläinlääkäripalvelujen kehittämisessä, niiden toimivuuden varmistamisessa ja uusien suunnitelmien laadinnassa.

Aluehallintoviraston eläinlääkintäpalvelujen valvonnasta vastaava läänineläinlääkäri valvoo kuntien eläinlääkintähuollon valvontasuunnitelmien toteutumista vertaamalla sitä suunnitelmaan. Ensimmäinen toteutumisaraporttien arviointi tehdään vuonna 2013. Aluehallintovirasto laatii vuosittain yhteenvetoraportin alueensa kuntien valvontasuunnitelmien toteutumisen arvioinneista ja toimittaa sen Eviraan erikseen sovittavan aikataulun mukaan. Toteutumisen arvioinnissa aluehallintovirasto tarkastelee muun muassa:

- valvonnan kattavuutta
- eläinlääkäripalvelujen saatavuutta ja laatua
- tarkastusten määrää suhteessa valvontasuunnitelmaan
- voimavaroja ja yhteistoiminta-alueen toimivuutta
- toiminnan mahdollisia puutteita; sekä
- mahdollisesti tehtyjä toiminnan tarkastuksia / auditointeja

9.1.3 Kuntien erityistilanteisiin varautumisen varmistaminen

Kunnan on huolehdittava kunnaneläinlääkärille eläintautilaissa ja helposti leviävien eläntautien vastustamisesta annetun laissa (488/1960) säädettyjen, tai näiden lakien nojalla määrättyjen valvontatehtävien hoidon edellytysten järjestämisestä.

Aluehallintovirasto pyytää kuntia päivittämään vuosittain ympäristöterveydenhuollon erityislannesuunnitelmansa ja lähettämään ne tiedoksi aluehallintovirastoon, jossa kuntien eläinlääkintähuollon ohjauksesta vastaava läänineläinlääkäri arvioi eläinlääkintähuoltoa koskevien suunnitelmien tason ja tarvittavat sijaisjärjestelyt.

9.2 Koulutus- ja työnohjauspäivät

Laissa eläinlääkäriammattin harjoittamisesta (29/2000, 18 §) säädetään, että eläinlääkäriammattin harjoittaja on velvollinen ylläpitämään ja kehittämään ammattitoiminnan edellyttämää ammattitaitoa sekä perehtymään ammattitoimintaansa koskeviin säännöksiin ja määräyksiin. Eläinlääkäriammattinharjoittajan työnantajan eli kunnan tulee luoda edellytykset sille, että kunnaneläinlääkäri voi osallistua tarvittavaan ammatilliseen täydennyskoulutukseen.

Yhtenä Itä-Suomen aluehallintoviraston painopisteenä ovat virkaeläinlääkäreille järjestettävät työnohjauspäivät. Läänineläinlääkärit järjestävät vuosittain työkokouksia, joissa käsitellään ajankohtaisia eläinlääkintähuoltoa sekä eläinten terveyttä ja hyvinvointia koskevia lainsäädännön muutoksia ja tulkintoja sekä ohjataan kunnaneläinlääkäreiden suorittamaa eläinten ter-

veyden ja hyvinvoinnin valvontaa. Työkokouksia järjestetään kussakin aluehallintoviraston toimipaikassa kaksi kertaa vuodessa, keväällä ja syksyllä. Koulutusten sisällöstä ja osallistujista pidetään kirjaa ja koulutustiedot toimitetaan Eviralle.

Työkokousten valmisteluun ja esitysten pitämiseen läänineläinlääkärit osallistuvat niin, että ohjelman sisällön mukaiset esitykset pidetään jokaisessa toimipaikassa yhtäaikaisena videokoulutuksena. Työkokouksissa hyödynnetään myös Eviran koulutuspalvelun tai muiden asiantuntijoiden kautta saatavia esityksiä. Aluehallintovirasto osallistuu lisäksi Eviran tai muiden sidosryhmien järjestämien valvontaviranomaisille suunnattujen koulutusten organisointiin.

Läänineläinlääkärit seuraavat kuntien virkaeläinlääkäreiden ajan tasalla pysymistä pitämällä kirjaa työkokouksiin ja muuhun aluehallintoviraston järjestämään koulutukseen osallistumisesta. Tarvittaessa kunnaneläinlääkäri voidaan määrätä osallistumaan aluehallintoviraston järjestämiin työkokouksiin osaamisen ylläpitämisen varmistamiseksi. Tarvittaessa kunnasta voidaan pyytää tietoja koulutusrekistereistä ja koulutukseen varatuista määrärahoista. Myös kunnan elintarvikevalvonnan auditointien yhteydessä kartoitetaan viranomaisten pätevyyttä ja koulutustarpeita. Eläinlääkärit –julkaisu sisältää tietoja eläinlääkäreiden erikoistumisesta.

Aluehallintoviraston järjestämästä valmiuskoulutuksesta on kerrottu kohdassa 8.3.2.

9.3 Peruspalvelujen arviointi

Peruspalvelujen arvioinnin tarkoituksena on kartoittaa olemassa oleva tilanne ja varmistaa eläinlääkintähuollon palvelujen saatavuus tasapuolisesti koko alueella.

Aluehallintovirastot suorittavat eläinlääkintähuollon osalta aluehallintovirastojen tulosohtausryhmän sopiman peruspalvelujen vuotta 2011 koskevan arvioinnin seuraavan arviointikohteen osalta;

- eläinsuojeluvalvonnan saatavuus

Itä-Suomen aluehallintovirastossa alueellisen peruspalvelujen arvioinnin suorittaa peruspalvelujen arvioinnista vastaava läänineläinlääkäri. Valtakunnallisen raportin kirjoittaja sovitaan kunnakin vuonna erikseen.

9.4 Muut ohjaustehtävät

9.4.1 Yhteistoiminta-alueen edellyttämä kunnallisten valvontayksiköiden arviointi

Yhteistoiminta-aluelaki (410/2009) edellyttää, että jos kunta huolehtii ympäristöterveydenhuollosta itse, sillä on oltava tehtävän järjestämiseksi sekä tarkoituksenmukaisen työnjaon ja erikoistumisen mahdollistamiseksi käytettävissään vähintään 10 henkilötyövuotta vastaavat henkilöresurssit tähän tehtävään.

Kunnan tai yhteistoiminta-alueen on ilmoitettava aluehallintovirastolle toimielimen nimi ja yhteystiedot sekä ympäristöterveydenhuollon henkilöresurssit. Toimielimen on lisäksi ilmoitettava aluehallintovirastolle, mitkä kunnat yhteistoiminta-alueeseen kuuluvat. Kunnan tai yhteistoiminta-alueen ilmoittamat tiedot tallennetaan viranomaistoimijätietojärjestelmään (VTO).

Yhteistoiminta-aluetta muodostettaessa voidaan poiketa 10 henkilötyövuotta vastaavien henkilöresurssien vaatimuksesta, mutta kunnan tai yhteistoiminta-alueen on tarvittaessa perusteltava poikkeus tehdessään ilmoituksen aluehallintovirastolle. Aluehallintovirastossa ympäristöterveydenhuollosta vastaavat virkamiehet arvioivat resurssien riittävyyttä ja pyytävät tarvittaessa selvityksiä kunnilta tai yhteistoiminta-alueilta sekä antavat ohjausta kuntakäynneillä.

Vuoden 2012 alussa Itä-Suomessa on 11 kunnallista valvontayksikköä, joista kahdeksan täyttää yhteistoiminta-alueain resurssivaatimukset.

9.4.2 Kunnille valtion valvontatehtävistä maksettavien korvausten maksatuksen ohjaus ja valvonta

Aluehallintoviraston tehtävänä on eläinlääkintähuoltolain mukaisten, valtion kunnilta ostamien eläinten terveyden- ja hyvinvoinnin valvontatehtävistä aiheutuvien kustannuksen maksatus kunnille Eviran ohjeiden ja aluehallintoviraston hyväksymän laskukaavan mukaisesti. Osastosihteeri tiliöi laskut ja tarkastaa, että laskua vastaava toimenpide on suoritettu. Maksatukselta vastaavat läänineläinlääkärit tarkastavat ja hyväksyvät laskut ennen maksatusta ja ohjaavat kuntia laskutuksessa ja aluehallintoviraston laskukaavan käytössä.

9.4.3 Lausunnot

Aluehallintovirastolta pyydetään vuosittain n. 20 kpl eläinlääkintähuoltoa tai eläinten terveyttä ja hyvinvointia koskevaa lainsäädäntöön liittyvää lausuntoa, joihin lausutaan läänineläinlääkärien tehtäväjaon mukaisesti. Tärkeät esimerkiksi uutta lakia tai lakimuutosta koskevat tai muuten vaikutukseltaan laaja-alaiset lausunnot allekirjoittaa yksikön päällikkö yhdessä läänineläinlääkäriin kanssa ja muut substanssia koskevat lausunnot läänineläinlääkäri yksin.

Myös sidosryhmät voivat pyytää eläinlääkintähuoltoa koskevia lausuntoja aluehallintoviranomaiselta.

Resurssien vähäisyyden vuoksi lausuntoja annetaan vuonna 2012 vain, jos ne ovat lainsäädännöllisesti merkittäviä tai vaikutukseltaan laaja-alaisia.

9.4.4 Sidosryhmien koulutus ja ohjaus

Aluehallintovirasto osallistuu myös sidosryhmien kouluttamiseen silloin kun se katsotaan tarpeelliseksi ja ajallisesti sekä resurssien puitteissa mahdolliseksi. Kouluttajana on läänineläinlääkäri, joka on parhaiten perehtynyt aihealueeseen. Koulutusta on annettu mm. VAP -varatuille ja muille tuottajille helposti leviävistä eläintaudeista ja niihin varautumisesta, sivutuotteiden käsittelystä ja eläinsuojelusta. Muille sidosryhmille annetaan koulutusta tarpeen, kysynnän ja resurssien mukaan. Sidosryhmille on myös laadittu ohjauskirjeitä eri aihealueista.

10. LAATU

10.1 Auditointi

Auditointijärjestelmän tarkoituksena on todentaa, että valvonta toteutuu lainsäädännön asettamien vaatimusten mukaisesti sekä selvittää valvonnan toimivuutta, tehokkuutta ja yhtenäisyyttä ja lisäksi tunnistaa valvonnan kehittämistarpeita ja vahvuuksia. Auditoinnilla pyritään

tarkastelemaan mm. valvonnan vaikuttavuutta, toisin sanoen sitä, saavutettiinko valvontatavoilla haluttu tulos.

10.1.1 Kunnan suorittaman valvonnan auditointi

Aluehallintovirastot suorittavat kunnallisen elintarvikevalvonnan auditointeja. Auditointeja suorittavat ympäristöterveydenhuollon ylitarkastaja ja elintarvikevalvonnasta vastaavat läänineläinlääkärit. Tavoitteena on laajentaa aluehallintovirastojen suorittamia auditointeja koskemaan myös kuntien järjestämää eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvontaa. Vuonna 2012 näitä auditointeja ei kuitenkaan vielä tehdä.

10.2 Kantelut

Eläinlääkäreitä ja eläinlääkintähuoltoa koskevia kanteluita on vuosittain 5-10 kpl, mutta on selviä merkkejä niiden lisääntymisestä. Kanteluiden käsittely on keskitetty yhteen toimipaikkaan, jossa niitä käsittelevät läänineläinlääkäri ja aluehallintoviraston juristi.

Itä-Suomen aluehallintovirastossa kantelut tulisi käsitellä keskimäärin alle seitsemässä kuukaudessa, missä ajassa eläinlääkintähuoltoa koskevat kantelut onkin saatu päätökseen. Saapuvat kantelut kirjataan Valda –arkistointijärjestelmään. Kantelijalta ja kantelun kohteelta pyydetään tarvittaessa lisäselvityksiä. Jos aluehallintovirasto katsoo, että kantelun kohteena ollut eläinlääkäri on toiminut vastoin virkavelvollisuuttaan tai rikkonut lainsäädäntöä siinä määrin, että asia edellyttää rajoituksia eläinlääkäriin ammatinharjoittamisoikeuteen, asia siirretään Eviran käsiteltäväksi ammatinharjoittamislain mukaisesti. Myös kanteluiden käsittelyajoista tai käsittelijästä voidaan kannella.

10.3 AVIn laatupolitiikan mukainen työ

Valvontaviranomaisen tulisi laatia laatujärjestelmä tai vastaava asiakirja. Laatujärjestelmä on organisaation itsensä laatima asiakirja, jossa on kuvattu ko. organisaatiossa sovitut toimintatavat sen varmistamiseksi, että työt tehdään yhdenmukaisesti, laadukkaasti ja vaikuttavasti. Evira ohjeistaa aluehallintovirastojen laatujärjestelmien luomisessa.

Evira tukee aluehallintovirastojen laatutyötä myös laatimalla ohjeita ja järjestämällä koulutusta. Eviran koulutuspalvelun kautta aluehallintovirastot voivat hyödyntää Eviran koulutusmateriaalia mm. työkokouksissaan.

10.4 Toiminnan jatkuva kehittäminen

Aluehallintoviraston toiminta on asiakaslähtöistä. Yhteisesti sovitulla toimenpiteillä pyritään toiminnan yhtenäistämiseen, tasapuolisuuteen ja laatuun. Tässä tarkoituksessa läänineläinlääkärit ovat tehneet keskuudessaan vastuualue- ja työnjakoa muun muassa siten, että tietyt tehtävät hoidetaan keskitetysti yhdestä toimipaikasta käsin koko alueella. Vastuualueesta vastaavalle läänineläinlääkärille on nimetty sijainen ja vastuualueesta vastaava pyrkii huolehtimaan siitä, että tehtävät tulevat hoidetuksi tarvittaessa muiden läänineläinlääkäreiden toimesta.

Työnjaolla pyritään valvonnan tasapuolisuuteen ja osaamisen syventämiseen. Läänineläinlääkäreiden erikoistumista (esim. hygienia, eläintaudit ja eläinsuojelu) hyödynnetään konsultoi-

malla ko. aihealueisiin erikoistuneita henkilöitä. Tarpeen mukaan toimintaa parannetaan asiakaspalautteen ja viranhaltijoiden keskinäisen tiedonvaihdon ja keskustelujen perusteella.

10.4.1 EU –missiot

Euroopan komission Food and Veterinary Office (FVO) suorittaa jäsenmaihiin ns. missioita, joiden tarkoituksen on todentaa jäsenmaiden yhteisen lainsäädännön noudattaminen. Läänineläinlääkärit osallistuvat missioihin Eviran määräyksestä ja tehtäväjakonsa mukaisesti. Aluehallintoviraston antamaa ohjausta ja valvontaa tehostetaan missioraporttien huomioiden mukaisesti.

11. SEURANTA JA RAPORTOINTI

11.1 Annettujen määräysten noudattamisen valvonta

Aluehallintovirasto antaa joko itse tai Eviran pyynnöstä määräyksiä kunnaneläinlääkäreille eläinten terveyteen ja hyvinvointiin liittyvien tehtävien suorittamiseksi. Läänineläinlääkäriin kunnaneläinlääkäreille antamien määräysten toteuttamista valvontaan siten, että määräyksen saanut eläinlääkäri lähettää suoritetusta toimenpiteestä toimitusilmoituksen aluehallintovirastoon, jossa sitä verrataan annettuun määräykseen. Jos toimenpidettä ei jostain syystä ole tehty annetussa määräajassa, läänineläinlääkäri muistuttaa tehtävästä joko puhelimitse, sähköpostilla tai kirjeitse. Jos aluehallintovirastolla ei ole käytettävissään kunnaneläinlääkäriin kirjallista selvitystä eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvontaan liittyvästä tehtävästä, siitä ei makseta korvausta kunnalle.

11.2 Kunnallisten valvontayksiköiden raporttien kokoaminen ja analysointi

Kunnallisen valvontayksikön tulee toimittaa aluehallintovirastoon ns. VASU -raportti (kansallisen monivuotisen valvontasuunnitelman raportti) seuraavan vuoden tammikuun loppuun mennessä. VASU -tiedonkeruulla on tarkoitus koota aluehallintoviranomaisille ja Eviraan sellaiset eläinten terveyttä ja hyvinvointia koskevat tiedot, jotka ovat välttämättömiä valvonta-asetuksen tarkoittaman vuosiraportin laatimiseksi ja joita ei saada muiden tiedonkeruukanavien kautta. Evira toteuttaa tiedonkeruun Webropol -kyselyllä vuoden alussa. Aluehallintovirastossa kuntien ohjauksesta vastaava läänineläinlääkäri analysoi kuntien vastaukset ja liittää ne osaksi aluehallintoviraston VASU raporttia. Raportti toimitetaan Eviralle helmikuun loppuun mennessä.

1.3 Raportointi omasta toiminnasta

11.3.1 VASU -raportointi

Aluehallintoviraston eläinten hyvinvoinnin ja terveyden valvontasuunnitelman toteutumisesta raportoidaan Eviran toimittamalle raporttipohjalle (aluehallintoviraston VASU -raportti). Raportti sisältää sekä kuntien että aluehallintoviraston elintarvike- ja eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvonnan toteutumisen raportoinnin. Vuosiraportti sisältää sekä kuntien että aluehallintoviraston elintarvike- ja eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvonnan toteutumisen raportoinnin ja se toimitetaan Eviraan 28.2.2013 mennessä. Aluehallintoviraston kirjallinen puolivuotisraportti

toimitetaan Eviraan 31. elokuuta 2012 mennessä. Edellä mainitut raportit laativat aluehallintoviraston viranhaltijat keskinäisen työnjakonsa mukaisesti.

Raportteja käsitellään aluehallintovirastojen ja Eviran yhteisillä neuvottelupäivillä ja aluehallintoviraston läänineläinlääkäreiden yhteisissä tapaamisissa. Raportit annetaan tiedoksi ylijohtajalle ja muille tarvittaville tahoille/esimiehille.

11.3.2 Aluehallintoviraston raportointi ja tilastot Eviralle

Aluehallintovirasto laatii Eviralle kuntien raporttien pohjalta lainsäädännön edellyttämät eläinten terveyttä ja hyvinvointia koskevat yhteenvedot ja tekee niistä tarvittavat analyysit. Aluehallintoviraston läänineläinlääkärit tekevät mm. seuraavia kk- ja vuosiraportteja:

- vuosiyhteenveto kunnaneläinlääkäreiden kuukausiraporteista
- rajoittavien määräysten alaiset tilat ja eläinlajit
- päivitetty valmiussuunnitelmat
- maidontuotantotilojen tarkastusten yhteenvedo
- eläinkokeissa käytetyt koe-eläimet
- yhteenvedo eläinsuojelutarkastuksista
- yhteenvedo ilmoituksen- ja luvanvaraisesta toiminnasta
- yhteenvedo EU -eläinkuljetustarkastuksista
- terveysvalvontaohjelmiin kuuluvat tilat
- lääkerehureseptien valvontayhteenvedo
- vesiviljelylaitosten tarkastusten yhteenvedo
- yhteenvedo sivutuoteasetuksen mukaisista laitostarkastuksista
- yhteenvedo sivutuoteasetuksen mukaisista hautausilmoituksista
- yhteenvedo sivutuoteasetuksen mukaisista haaskankäyttöilmoituksista
- muut Eviran pyytämät raportit ja yhteenvedot.

Jotta aluehallintovirasto voisi raportoida Eviralle sovituissa aikatauluissa, joudutaan puuttuvia kunnaneläinlääkäreiden raportteja tiedustelemaan s-postilla tai puhelimitse. Eläinlääkäreitä muistutetaan myös s-postilla, kirjeitse ja työkokousten yhteydessä aisakirjojen toimittamisvelvollisuudesta ja -aikatauluista. Lisäksi kunnaneläinlääkäreille on laadittu ja postitettu raportointiaikataulu raportoinnista aluehallintovirastoon muistin virkistämiseksi.

11.3.3 Valtion kunnille maksamien korvausten raportointi

Maa- ja metsätalousministeriöltä saadun määrärahan käytöstä ja kuntien suorittaman eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvontamäärästä raportoidaan ministeriölle vuosittain aluehallintoviraston taloushallinnosta ja osastosihteerien kirjanpidosta saatujen tietojen pohjalta.

LIITE 1.

ELÄINTEN TERVEYDEN JA HYVINVOINNIN VALVONTAHANKKEET

Valtakunnalliseen ohjelmaan (EHO) mukaan otettujen hankkeiden tavoitteena on tukea uuden ja osittain myös pidempään voimassa olleen lainsäädännön toimeenpanoa ja näille alueille asetettuja keskeisiä kansallisia tavoitteita.

Hankkeet, joita painotetaan aluehallintovirastojen lakisääteisten tehtävien joukossa, koskevat kaikkia aluehallintovirastoja ja valitaan lakisääteisten tehtävien joukosta painopistealueiksi kulkekin vuodelle.

Hankkeiden, joihin eri aluehallintovirastot voivat osallistua tarpeidensa mukaisesti, tavoitteena on kehittää alueellisen valvonnan ohjeistusta ja/tai menetelmiä.

Hankkeiden tarkempi kuvaus on esitetty valtakunnallisessa eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvontaohjelmassa (EHO 2011 - 2014, päivitys vuodelle 2012).

1. Yhteiset kaikkia aluehallintovirastoja koskevat hankkeet

1.1 Viljeltävien kalojen hyvinvointi

Hankkeen tarkoituksena on selvittää viljeltävien kalojen pito-olosuhteita. Lisäksi tarkoituksena on eläinsuojelutarkastusohjeen ja -lomakkeen kehittämisen sekä eläinsuojeluvälvontaperiaatteiden yhtenäistäminen viljeltävien kalojen osalta. Eläinten hyvinvoinnista vastaava läänineläinlääkäri voi tehdä osan tarkastuksista yhdessä kunnaneläinlääkäriin kanssa. Hankkeeseen varataan 5 htp:ää.

1.2 Haaskapaikkojen rekisteröinnin käyttöönoton toteutumisen varmistus ja valvonnan tehostaminen. Seurataan ja valvotaan, että rekisteriin viedyt haaskapaikkojen vastuuhenkilöt tekevät lakisääteiset käyttöilmoitukset. Kunnille asetetaan tavoite haaskapaikkatarkastusten määrille ja kirjanpidon tarkastuksille. Hankkeen päätyttyä sivutuotevalvonnasta vastaava läänineläinlääkäri kokoaa valvonnan tulokset yhteen. Valvonnan tulokset analysoidaan ja toimitetaan Eviralle. Hankkeeseen varataan 5 htp:ää.

1.3 Luonnonravintolammikkoviljelyn ja rapulaitosten ensimmäiset tarkastukset eläintautien näkökulmasta.

Eläintautien valvonnasta vastaava läänineläinlääkäri huolehtii siitä, että kunnaneläinlääkärit tekevät tarkastuksen niillä alueen luonnonravintolammikkoviljelmillä ja rapulaitoksilla, joilla ei ole käyty vuosina 2009 - 2011. Läänineläinlääkäri raportoi tulokset Eviraan. Hankkeeseen varataan 5 htp:ää.

2. Hankkeet, joihin Itä-Suomen aluehallintovirasto voi osallistua tarpeidensa mukaisesti

2.1 Eläinlääkäreiden lääkkeiden käytön, luovuttamisen ja määräämisen sekä lääkekirjanpidon ja potilaskortiston tarkastukset.

Evira toivoo, että aluehallintoviraston toimialueella tarkastetaan 3-4 % praktisoivista eläinlääkäreistä. Vuosittain tarkastettavat eläinlääkärit valitaan riskiperusteisesti siten, että tarkastus kohdentuu niihin eläinlääkäreihin, jotka ovat tilanneet eniten lääketukkuilikkeistä kansanterveyden tai elintarviketurvallisuuden kannalta keskeisiä lääkevalmisteita tai joilla on esimerkiksi runsaasti terveydenhuoltosopimuksia. ISAVI lupautuu tarkastamaan 3-5 eläinlääkäriin

lääkekirjanpidon. Vuoden 2012 tarkastukset kohdennetaan eläinlääkäreihin, jotka ovat valmistuneet ulkomailla ja vuosien 2010 - 2011 aikana Suomessa ja hoitavat pääasiassa tuotantoeläimiä. Lääkekirjanpidon tarkastukset johtavat usein tarkastusten laajenemiseen tuotantotiloille, joille lääkkeitä on luovutettu. Hankkeeseen varataan 30 htp:ää.

2.2 Tuotantotilojen lääkekirjanpidon tarkastukset.

Tuotantotilojen lääkekirjanpidon tarkastuksia tehdään täydentävien ehtojen valvontojen yhteydessä. Lääkekirjanpidon tarkastusten määrä selviää, kun täydentävien ehtojen tarkastusten määrä saadaan tietoon. Hankkeeseen varataan alustavasti 15 htp:ää.

